Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 175 (14897) | 1978 оной июлиин 29, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

Тэжээл бэлэдхэлгэдэ түрэдоороо хабаадая!

БАЯН УРГАСА БАЯСУУЛНА

Эртэ үглөөнһөө үдэшын бүрэнхы болотор Ягдагай нэлэнхы сабшалан дээрэ тракторай күнхинөөн, косилкануудай таршаганаан, булад хажуурнуудай ханхинаан таһалгаряагүйгөөр сууряатана. Эндэ Уланхаанай совхозой түрүү луговод Даша Изиевич Ухиновай хүтэлбэрилдэг үбһэшэдэй звено баян ургасаяа хуряажа байна.

Бидэнэй ерэһэн тэрэ үдэр Даша Ухиновай даадаг звеногой гэшүүд сайлалгандаа булта сугларанхай байба. Энэ үедэ Даша Изиевич звеногой хараалһан зорилго, ажалайнгаа гурим, мүн түлбэри тухай тобшохоноор хөөрэжэ танилсуулаад, хэхэ хүдэлмэрээ хубаарилба.

Һүүлээрнь совхозой директор Владимир Цыдыпович Баторов Даша Ухинов хоёртой сабшалангай ногооной ургаса харахаяа ошообди. Үнэхөөрөөшье эндэ ногооннинь үндэрөөршье, үдхэнөөршье урганхай һэн. Зарим хонхосог газарта надхажа унашанхай.

Байгша оной хабар, нажарай ган гасуурта иимэ баян ногооной ургаса ургуулха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Эндэхи сабшалан даажа абаһан Даша Ухинов хабарһаа зунай хахадлатар бүлүүр станцяар таһалгаряагүй уһалһан юм. Тиигэжэ гектарай 30 центнер үбһэ хуряаха гэжэ абаһан социалис уялгаяа сүм дүүргэхээр найдуулна.

Мүнөө энэ звенодо долоон хүн ажаллана. Бултадаа шахуу хоёрдохи жэлээ эндэ хүдэлдэг. Тиимэһээ хэхэ ажалаа һайн мэдэнэ. Жэшээлбэл, Цыдып Дамдинов, Цыренжап Ухинов, Самадай Балсанова гэгшэд гар хажуураар үбһэ сабшахадаа, үдэр бүри нормоёо үлүүлнэ.

Даалгардаһан 100 гектар сабшаланһаа 3000 центнерһээ бага бэшэ һайн шанартай үбһэ хуряахаар зорилго хараадһан энэ звеногой гэшүүд мүнөө түрүүшынгээ һуринүүдые бодхоожо захалба.

Ц. БУХАЕВ.

Хурамхаанай район.

ЕХЭ ТУҺАЛАМЖА

ХЭРЭН. (Телефоноор абтаба). Районой харьяата промышленна предприятинуудай, эмхи зурааануудай коллективүүд колхоз болон совхозуудай нинтынгээ адууһа малда тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэнь хамһалсажа эхилээ. Коллектив бүхэндэ тусхай даабари үгтэнхэй. Тэдэнэр гол түлэб тракторай, морин косилкын ябажа шадахагүй сабшалангай ногоо гараараа унагаажа һүри болгоод, ажахыда тушааха ёһотой юм.

КПСС-эй райкомой, райгүйсэдкомой, хүдөө ажахын управлениин, мүн тэрээндэ мэдэлтэй эмхи зурааануудай коллективүүдэй 42 хүн шефтээ абаһан «Маяк» колхоздо ошожо, юһэн гектар сабшалангай ногоо гар хажуураар унагааба.

В. СЫРЕНОВ.

„Империализмда эсэргүүгээр һаналаа нэгэдэлгын, эб найрамдалай ба хани барисаанай түлөө" гэһэн залуушуул болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн XI фестивальда хабаадагшадта

Хүндэтэ ханинар!

Залуушуул болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн XI фестивальда хабаадагшад, эб найрамдалай, аюулгүй байдалай ба арадуудай харилсаа холбооной түлөө, буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө, национальна бэеэ дааһан байдалай, демократиин ба социальна дэбжэлтын түлөө олон миллион эдир тэмсэлшэдэй түлөөлэгшэд, таанадые үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб.

Политическэ элдэб хараа бодол ба философско үзэл баримталдаг хүбүүд болон басагадай энэ фестивальда хабаадажа байһаниинь — хүн түрэлтэнэй амгалан тайбан, зол жаргалта ерээдүйн түлөө тэмсэлдэ ороолдолго хүсэлэлгэнүүдээ нэгэдхэхэ гэжэ үргэн олон залуу үетэнэй эрмэлзэдэг байһанай эшэ үшөө нэгэ һайшаалта гэршэ болоно.

Уласхоорондын залуушуулай ба студентнэрэй хүдэлөөн дэлхэйн шэнэ дайнай аюулые зайсуулхын түлөө, шахардуу байдал һуларуулха гэһэн хүдэлөөе бэхижүүлхын, арадуудай үгсээ ойлголсолго ба хани барисаа туйлахын түлөө эб найрамдалта олонитын тэмсэлдэ хубитаяа горитойгоор оруулжа байна. Эб найрамдалай ба уласхоорондын харилсаа холбооной политикын амжалтануудые арьбадхаха гэжэ залуушуул үнэн зүрхэнһөө эрмэлзэнэ, тиихэ зуураа «хүйтэн дайнай»-уе сагта дэлхэйе тэхэрюулхэ гэдэг аюултай һэдэлгэнүүд тушаа яһала зүйтэйгөөр сошордонхой байһанаа элирхэйлнэ.

Амгалан ёһоор зэргэ оршолгын, эб найрамдал ба уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлгын, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн тухсэрхэ ябадал, зогсоолгын, буу зэбсэгүүдые хуряаха тодорхой хэмжээнүүдые бэелүүлгын гол ёһоонуудые батадхаха замда империализмын хархис, милитарис бүлэгүүдэй эсэргүүсэлые зайсуулхын тула үшөөл бага бэшэ оролдолго гаргаха ушартай бологдохо байна.

Советскэ Союз эб найрамдалай, уласхоорондын харилсаа холбооной түлөө, арадуудай сүлөөтэ, бэеэ дааһан байдалай түлөө саашанхи тэмсэлэй талаар КПСС-эй XXV съездын хараалһан программые бодото дээрэнь сэхэ шууд бэелүүлэн, ленинскэ гадаадын-политическэ хараа бодолые саашадаашье хэлбэришэгүйгөөр баримталха байха.

Амгалан байдалда аюул тохёолдуулха буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ, хүниие олоор хюдаха шэнэ түхэлэй ба системэнүүдэй зэбсэгүүдые бүтээлгэ хорихо ябадал туйлаха, уласхоорондын шахардуу байдалай һуларалые батадхахын тула шухала бүхы юумэ хэхэ гэжэ совет хүнүүд шиидэнхэй.

Шахардуу байдалай бин байгаа гуламтануудые усадхаха, колониализмын ба расизмын, Азиин, Африкын, Латиин Америкын арадуудай тэргэшэ эрхэ ба бэеэ дааһан байдалые доройтуулдаг империалис политикада эсэргүүсэн тэмсэхэ гээшэ уласхоорондын тон шухала зорилгонуудай нэгэн мүн гэжэ манай орон тоолоно.

Хүндэтэ ханинар! Социалис Кубын—баатар габьяата Сүлөөтэ аралай газар дээрэ сугларһан Залуушуул болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн XI фестивальда хабаадагшад империализмда эсэргүүгээр һаналаа нэгэдэлгэ бэхижүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа горитойгоор оруулха, арадуудай уласхоорондын эб найрамдал ба хани барисаае батадхалгын аша тусһада хамтадаа ябуулга хэхэ аласай шэнэ арга боломжонуудые хараалха байха гээд этигэнэб.

Танай фестивалиин амжалта туйлахыень үнэн зүрхэнһөө хүсэнэб!

Л. БРЕЖНЕВ.

АЖАЛАЙ ЭРШЭ ШАНГАДАНА

ЗАХААМИНАЙ РАЙОН. Эдэ үдэрнүүдтэ адууһа малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын тула районой ажахынуудай механизаторнууд болон малшад горитой оролдолго гаргажа байна. Мүнөө үбһэ хуряалгадаа жэгдэрэн оронхой. Район дотор 2000 шахуу гектар сабшалангай ногоон унагаагдажа, 400 гаран гектарһаань 2500 гаран центнер үбһэн һүрилэгдөө.

Гадна ажахынуудай механизаторнууд сенаж даража эхилэнхэй. Һүүлшын мэдээгээр районой гурбан ажахыда бүхыдөө 9500 шахуу центнер нимэ шэмэтэ тэжээл хамтынгаа адууһа малда нөөсэлөөд байна.

Үбһэ хуряалга, сенаж даралга Санагын болон Михайловкын совхозуудта эмхитэй һайнаар ябуулагдажа байнхай. Жэшээлхэдэ, Михайловкын совхозой хүдэлмэришэд 4500 центнер сенаж даража, түсэбөө 111 процент дүүргэбэ. Мүнөө энэ түрүү ажахын механизаторнууд силос даража захалаа. Мүн Харацайн совхозой механизаторнууд сенаж даража дүүргэбэ. Түсэбөөр хараалагдаһан 5400 центнер шэмэтэ тэжээл траншей соо дарагдаа.

Районой ажахы бүхэндэ эрхим ажалаараа шалгардаг үбһэшэдэй звенонууд олон. Жэшээлбэл, Санагын совхозой Жамсаран Будаевай, Бата Очировай. Найдоржо Цыреновэй, Михайловкын совхозой Александр Максимовай, Иван Петровой, Харацайн совхозой Даша Дансаруновай, Виктор Ажитовай, «СССР-эй 50 жэл» совхозой Геннадий Дашиниловэй, Гомбо Жаповай болон Радна Шойдоновой хүтэлбэрилдэг звеногой гэшүүд түрүүшын үдэрһөө урагшатай ажалаараа шалгарна.

* * *

ХЯАГТЫН РАЙОН. Мөөрөөшын совхозой хүдэлмэришэд үбһэ хуряалгаяа районой дотороо эгээн түрүүлэн эхилһэн юм. Июлиин 27-до Гуржап Юможаповай хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдаһан звеногойхид сабшалан дээрээ түрүүшын мүр гаргаба. Мүнөө жэл звеногой механизаторнууд нинтынгээ малда 3900 центнерһээ доошо бэшэ һайн шанартай үбһэ бэлэдхэхээр хараална.

Мүн энэ совхозой Батоцырен Юможаповай звено үбһэ хуряалгаяа эмхитэйгээр эхилээ. Эдэнэр 2200 центнер үбһэ сомон абаха даабаритай.

Ажахын нэгэдэхи отделенидэ үбһэ хуряалгын хоёр звено хүдэлмэрилжэ эхилэнхэй. Бато-Очир Банчиков хүсэд бэшэ оньһожоруулагдамал звеное хүтэлбэрилнэ. Цырен Жигмитов гар хажуршадай звеное даажа абанхай. Эдэнэр тэжээл бэлэдхэлгээ саг болзортонь дүүргэжэ, совхозойнгоо малда һайн шанартай үбһэ суглуулха зорилготойгоор ажаллана.

Манай корр.

Петр Федорович Клементьев Сергей Иванович Карпов хоёр Сэлэнгын районой Кировэй нэрэмжэтэ совхозой үнинэй луговодууд юм. Мүнөө жэл Голой саадахи сабшалан дээрээ ногооной үндэр ургаса ургуулаа. Дунда зэргээр гектар бүриин 25 центнер үбһэ хуряахаар хараална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) П. Ф. Клементьев, С. И. Карпов.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

МАГТААЛТАЙ БУСАБА

Энэ жэлдэ Улаан-Удын прибор-бүтээлгын заводой коллектив хүдөөгэй ажалшадта ехэ туһаламжа үзүүлхэ хараа түсэбүүдтэй юм.

КПСС-эй ЦК-гай июлиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, предприятиин хүдэлмэришэд шефтээ абаһан ажахынуудаа шухала хэрэгтэй материалнууд, хэрэгсэлнүүдээр хангахаһаа гадна, нинтынгээ адууһа малда элбэг хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэдэнь туһална.

Жэшээнь, заводой таһагай начальник коммунист М. Н. Мальшаковой хүтэлбэри доро 90 хүн Загарайн районой Онохойн совхозой Үнэгэтэй тосхондо ошожо ажаллаба. Тиихэдээ эдэнэр 40 тонно набшаһата тэжээл бэлдэһэн, 15 гектар дээрэ овощой буртаг үбһэ ногоо түүһэн байгаа. Комсомолец Геннадий Варнин, хэбшэн Виктор Стрекаловский, тоолон тодорхойлогчин түбэй инженер Татьяна Краснова, ахалагша технолог Виктор Калинин болон бусад илангаяа һайнаар хүдэлжэ, совхозой дирекциин Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

— Колхоз, совхозуудай ажалшадта туһаламжамнай энээгээр дүүрэнэ бэшэ. Мүнөө 200 гаран хүн Сэлэнгын районой юһэн ажахыда, тусхайлбал, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо, Шасарганын, Химнэн, Кировэй нэрэмжэтэ совхозуудта, «Эрдэм» колхоздо ошоод, үбһэ сабшажа, сенаж даража байна. Малай тэжээл бэлдэлсэхээе 50 хүдэлмэришэн һаяар Онохойн совхоздо ошохо юм. **Тиихэдэ түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлэй ургаса хуряалсахаяа заводоймнай 150 механизатор, тэрэ тоодо 20 жолоошон августын тэнгээр Сэлэнгын районой ажахынуудта гарахые бэлдэжэ байна,** — гэжэ заводой кадрнуудай таһагай начальник Г. Г. Жуков хөөрэнэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ГЕКТАРҺАА—34 ЦЕНТНЕР

Загастай горхоной хойто бэеэр, Хамар-Дабаанай хормойгоор Нүүдэлшын нуга нэмжынэ. Үбдэгсөө үдхэн ногоон һэбшээ һалхинда найгалзан байха юм. Сэлэнгын районой олонхи ажахынуудай нуга сабшалан дээгүүр ябахада, эндэхиһээ һайн ургаса хаанашье харагдахагүй. Эндэ Сэлэнгын районой эрхим луговод Шарап Очиров хүдэлдэг юм. Жэлһээ жэлдэ үндэр ургаса абажа, социалис мүрысөөндэ эрхимлээд, В. А. Герасимовай нэрэмжэтэ 'шангай лауреадай нэрэ зэргэдэ дүрбэ дахин хүртэһэн габьяатай.

Имагтал мэдээжэ луговод Герасимовай дүй дуршэлые халан абажа, тэрэнэй ажалай гуримаар хүдэлдэг байна. Үндэр ногоо ургуулхын тула Ш. Ж. Очиров нилээд ехэ ажал хээ. Нэн түрүүн сабшалангаа хашаалхаяа мянгаад һургааг б э л д э э. 190 гектарта үтэгжүүлгэ тараагаа. 300 тонно наг шэбхэ, мүн гектар бүхэндэ нэгэ центнер азотно, фосфорно, калийна үтэгжүүлгэ оруулаад, сабшалангаа удаа дараалан гурба дахин һайса уһалһан байна. Үдхэн ногооншье үндын гаралай даа. Хэрбээ нёдондо гектар бүриһөө 30 центнер һайн шанартай ургаса хуряагаа һаа, мүнөө жэл Ш. Очиров 34 центнер үбһэ суглуулхаар социалис уялга абанхай юм.

Ургасаяа шанартайгаар, богони болзор соо хуряахын тула луговод өөрөө үбһэшэдэй звеное толгойлоод, мүнөө эрхим һайнаар хүдэлжэ эхилээ. Үбһэндөө орохын урдахана косилка, тармуур болон бусад техникэеэ бэлэн болгоһон байна. Заһабарилагшадтай хамта звеньевой өөрөөшье техникэеэ бүрин бүтэн болголсоһон юм.

Һүүлэй үедэ үбһэ хуряалгаяа шэнэ гуримаар ябуулна. Имагтал үндэр, үдхэн үбһэ ургуулһанһаань болжо, эгээн түрүүшээр энэ звенодо сенаж бэлдэлгын оньһон техникэ хүдэлгэгдэжэ эхилээ. Шэнэ гуримаар тэжээл бэлдэхэдэ, урданайхи шэнги хура бороон соо ажалай ябаса тиимэшье ехээр дулдыданагүй. Сабшаһанай һүүлээр ногоо хатаахын тула тусхай үбһэ һэлин хатааха техникэ ябуулагдана.

Н. НАМСАРАЕВ.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз.

ҮЗЭЛТЭ ХОРОЛТО ГАРГАНГҮЙ ХҮДЭЛМЭРИЛХЭ

Материал болон түүхэй үүдые, түлишэ ба элшэ үзэнэй нөөсэнүүдые ашаг-тайгаар ба арьбанаар хэрэглэхын тула районой үзэлтэй хэлсэһэн бүхэсоюзна совещаниен Москвада июлиин 27-до болоо.

Энэ зүблөөе ВЦСПС-эй түүлэгшэ А. И. Шибаев нээбэ. ВЦСПС-эй секретарь А. М. Владыченко, СССР-эй Госснабай түрүүлэгшын нэрэмжэ орлогшо В. Н. Ксинтрос гэгшэд элидхэлнүүдые хэлээ.

Эрдэм ухаанай ба шэнэ технологийн, технологиин туйлалтадые бүри түргэнөөр нэбтэрүүлхэ, энэ хэрэгтэ научно-техническэ олониитые, уралан нарижуулагшад ба ухаалан зохёогшодые элсүүлхэ, бүхы участогуудай хүдэлмэриин шанар улам һайжаруулха асуудалнуудта зүблөөн дээрэ онсо анхарал хандуулагдаба. Түүхэй эдүүдые, материалнуудые, түлишэ болон элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые хэрэглэлгын аша үрэ шалгахын тула ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай, СССР-эй Госснабай үнгэргэжэ байгаа бүхэсоюзна нинтын харалгын удха шанар тусхайлан тэмдэглэгдээ. Бүхы юумэеэ гамтай, хямгатайгаар ашаглахын түлөө олон миллион ажалшадай хүдэлөөн материальна нөөсэ баялигуудые алмаха, арьбалха арга боломжонуудаа хэрэглэлгын хүсэтэ нүхэсэл болоһыень мүнөөнэй харалга элирүүлбэ.

Түсэбтэ табан жэлэй хөёр жэлэй турша соо харалгада хабаадагшад 8 миллион шахуу дурадхалнуудые оруулаа. Тэдэнэйнь ашаар 3 миллион үлүүтэй тонно металл, 19 миллиард киловатт-час электрын эшэ хүсэн, 84 миллион гигакалори халуунай эшэ, 3,5 миллион кубометр модон ба бусад үнэтэ шухала материалнууд алмагдаа. Алмагдаһан түүхэй эдүүд ба материалнуудаар түсэбһөө гадуур 1,5 миллиард түхэригэй продукци үйлэдбэрилхэ, тэрэ тоодо арадай хэрэглэлэй 330 миллион үлүүтэй түхэригэй эд товар бүтээхэ арга олгоһон байна.

Юумэеэ гамтайгаар хэрэглэдэг, гүрэнэй энэ шухала зэрэгтэ зохисотойгоор хандадаг байхаар ажалшадые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ энэ харалга туһа хүргөө.

Материальна нөөсэ баялигуудые зүбөөр, гамтайгаар гаргашалха асуудалнуудта профсоюзна ба ажахын эмхинүүдэй зүгһөө саг үргэлжын анхарал хандуулха, шадамар бэрхэ, һайн журамтай байха, юумэндэ эзэн бусаар хандадаг ушарнуудта эбсэшэгүйгөөр хандадаг байхаар обществын гэшүүн бүхэниие хүмүүжүүлхын тула ехэ хүдэлмэри ябуулха шухала байна гэжэ зүблөөн дээрэ үгэ хэлэгшэд тусхайлан тэмдэглэбэ.

КПСС-эй Центральна Комитедэй, ВЦСПС-эй, СССР-эй Госпланай, СССР-эй Госснабай, ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй, Эрдэм болон техникын талаар Гүрэнэй комитедэй, СССР-эй Госкомтрудай, СССР-эй Госстандартын, СССР-эй, Госстройн, министерствэнүүд болон албан зүргаануудай профсоюзуудай Центральна Комитедүүдэй ба советүүдэй, ВСНТО-гой, ВОИР-ай Центральна советэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл зүблөөндэ хабаадаа.

(ТАСС).

ШЕФЭЙ ХОЛБОО БАРИСАА БЭХИЖҮҮЛХЭ

ЖУРНАЛИСТНУУДАЙ БҮХЭСОЮЗНА ЛЕТУЧКА

БЛАГОВЕЩЕНСК. (ТАССай корр). «Байгал-Амарай түмэр замай барилгые, арбадахи табан жэлэй бусад тон шухала барилгануудые шефтээ абаһан журналистнуудай эмхинүүдэй хүдэлмэриг» гэһэн асуудалтай, КПСС-эй ЦК-гай пропагандын таһагай, КПСС-эй Амарай обкомой, СССР-эй Журналистнуудай холбооной эмхидхэһэн, хэблэлэй, телевиденийн ба радиогой хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна летучка эндэ болоод, июлиин 27-до тараба. Хүдэлмэридэнь БАМай түбэй участогай барилгашад, эрдэмтэд, партийна, ажахын эдэбхитэд хабаадаа.

БАМ-ай оршон тойронхи нютагуудые ажахын талаарнь шэнжэлэн ашаглаха шухала асуудалнууд, партийн XXV съездын, КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1977 оной) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй, Сибириин ба Алас-Дурнын районуудаар ябахадаа нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн заабаринууд болон һанамжа дурадхалнуудай үндэнөөр, тус барилга дээрэхи шефэй хүдэлмэри улам һайжаруулха тушаа олониитэдэ мэдээсэл дамжуулдаг ба пропагандын хэрэгсэлнүүдэй дүүргэхэ зорилгонуудые журналистнууд зүбшэн хэлсэбэ.

УРАН ЗОХЁОЛШО, ДЕМ ОКРАДТА

Ородой элитэ мэдээжэ уран зохёолшо, нинтын ажал ябуулагша В. Г. Короленкын түрэһөөр 125 жэлэй ойн үдэр, июлиин 27-до Ижевск хотодо, Короленкын нэрэмжэтэ совхоздо бодхоогдоһон памятнигуудай дэргэдэ сэсэгүүд табигдаа.

Литературна зохёол бүтээлнүүд ба демократическа ажал ябуулгынь Удмуртитай нягта холбоотой байһан уран үгын мастерай ойн баярые автономито республикын олониитэ үргэнөөр тэмдэглэбэ.

(ТАСС).

Ижевск

КПСС-эй ЦК-гай июлиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

МАЛАЙ ҮДЭСЭ—ТЭЖЭЭЛЭЙ ХҮСЭН

КПСС-эй Центральна Комитедэй июлиин Пленум дээрэ ороной арадай ажахын үндэһэн шухала асуудал зубшэн хэлсэгдээ. Партиин ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн удха түгэс элидхэл, Пленумэй абаһан шиидхэбэринүүд соо хүдөө ажахын хүргэлтэн дүнгүүд, мүнөө үедэхи байдал тон гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдээ, саашадаа бэелүүлхэ гол зорилгонуud тодорхойгоор харуулагдаа. Тиимэл хадань энэ Пленумэй материалнуud үргэн олониитын, илангаяа хүдөөгэй хүн зоной анхарал угаа ехээр татаһан, гүн бодол түрүүлһэн, саашадаа бүри аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлхэ шэнэ эрмэлзэл мүндэлүүлһэн байна хаюм.

Коммунис партимнай оронойнгоо хүдөө ажахые саашадань улам хүргөөхын тула али олон томо томо хэмжээнүүдые абажа, колхозуud болон совхозуудта материальна ехэ туһаламжа ходо үзүүлжэ байдаг гээшэб. Энэ ушарта КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй угаа ехэ удха шанартай байһыень бидэ гүн сэдьхэлһээ ойлгонобди. Тэрэ гэһэнһээ хойшо хүдөө ажахын үйлэдбэри дээрэ гүнзэгы хубилалта болоо. Ажахынуудай материально-техническэ үндэһэ һуури эли бодо бэхижээ, хүдөөгэй хүн зоной һуудал байдал һайжараа. Энээнние гэршэлһэн баримтата жэшээнүүдые манай районой алишье ажахын байдалһаа харуулжа боломоор. Гэхэ зуура, амжаһан туйлалта өөһэдымнай гарта бүхөөр баригданхай. Харин мүнөө-нэйнгөө байдалые шүүмжэлхы шэглэлтэйгээр шэнжэлэн хаража үзэхэ хүсэлэн түрэнэ. Тиимэ эрилтэ табигданашье гээшэ.

Хүдөө ажахын үйлэдбэри дээрэ хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудай, шиидхэбэриеэ хүсэд олоодуй асуудалнуудай үшөө бии байһыень бидэ өөһэдөө эли тодоор харанабди. Теэд хүсэл оролдолгоёо гаргаад, али бүхы һалбаринуудые зүбөөр эрхилээд, түрүү технологи, дүй дүршэл шадажа нэбтэрүүлээд, эрдэм наукын үндэһэ һуури дээрэ бүгэдыень табяад байбал, бүхы хэрэгэй урагшатай байхань эли ааб даа.

Манай районой хүдөө ажахыда мал ажал ехэ һуури эзэлдэг, энэ һалбари хүргөөхэ, ашаг үрынь арьбадхаха арга боломжошье ехэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Мухар-Шэбэр ороохо таряа ехээр таридаг, баян ургаса абадаг нютаг юм гэжэ үни сагһаа хойшо мэдээжэ.

Гэбэшье мал ажалнай һайн байдалтай гэхын аргагүй. Алибаа мал гарзална, эхэ мал олоор һубайрна, тиигэжэ түл абаха, түлжүүлхэ даабари бирагүйгөөр дүүргэгдэнэ. Мал ажалһаа абтагаг ашаг шэмэнь һанаһанда яашье хүрэмөөр бэшэ. Энээнһээ болжо, мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ тушааха табан жэлэй даабариин дүүргэлтэ гээгдэлдэ оронхой. Жэшээнь, арбадахи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй түсэб дүүргэлгэдэ 32 мянган центнер мяхан, 809 центнер нооһон дутаһан байгаа. Илангаяа Ленинэй нэрэмжэтэ, «Искра» колхозуud, «Эрдэм» совхоз мяха, «Одон» совхоз нооһо, «Авангард» совхоз, «Искра» колхоз һүтушаалгаар гээгдэлдэ оронхой. Һү гүрэндэ худалдаха энэ жэлэй түрүүшын хахадай түсэб район 89,5 процент болгоо. Энэ ушар һанаа зобоогоогүйдөө аргагүй.

Гэхэ зуура, район дотор мал ажалай байдал һайжаруулхын тула ехэ юумэн хэгдэнэ. Ажахы бүхэнние мал үсхэбэрилгын тусхай шэглэлдэ оруулха, оньһожоруулагдаһан томо комплекснуудые бариха, ажахынуud хоорондын хамжаа байгуулха, гахай, нугаһа, галуу үсхэдэг шадабаритай болохо гэхэ мэтын шухала шухала хэмжээнүүд үргэнөөр бэелүүлэгдэжэ эхилэнхэй, түрүүшынь үрэ дүнгүүд харагдажа захалаа.

Зүгөөр тушаагдаха үхэр бүхэнэй шэгнүүрые 350—370 килограммда хүргэхэ, үнеэн бүриһөө дунда зэргээр гурба мянган килограммһаа бага бэшэ һу һаадаг болохо зорилгын мүнөө табигдаад байхада, ажахынуудай туйлаад байһан үрэ дүнгүүдээр сэдьхэлээ амархаар бэшэ. Мал ажалай һалбари бүхэнние алишье талаарнь адли тэгшээр хүгжөөхын тулада юу хэхэ, ямар хэмжээ абаха ёһотой бологдоноб?

«Мал ажалһаа манай абаха гэһэн бүхы юумэн—ехэ мяхан, һүн, бусад продуктнуud — эдэ бүгэдэ эсэсэй эсэстэ элбэг, тиихэдэ элдэб янзын ба һайн шанартай тэжээлһээ дулдыдана» гэжэ Л. И. Брежнев элидхэл соогоо сэхэ шууд, онсолон заагаа бшуу. Үшөө тиихэдэ олон колхоз болон совхозуудта тэжээл үйлэдбэрилгэ барга ёһоор ябуулагдана, шанар муутайгаар бэлэдхэнһээ, хадагалһаанһаа боложо, үбһэнэй, тэрэшэлэн сенажай, силосэй шэмэеэ гээлгэнь 20—30 процентһээ ехэ болоно гэжэ тэмдэглэһэниинь ойлгосотой.

Энэмнай манай районой ажахы бүхэндэ, хүтэлбэрилгэшэ, мэргэжэлтэ бүхэндэ сэхэ хабаатай ажаглалта мүн гэжэ мэдэрнэбди. Ниитын адууһа малые тэжээлээр хангалга һайн байдалтай гэжэ яажа болохоб. Тэрэ мүртөө ехэ тогтуурригүй. Энээнние сагай улярилай эрхэ байдалһаа тохёолдоно гэжэ хэлсэдэгбди. Жэшээнь, 1976—1977 оной малай үбэлжэлгын үедэ тэжээлэй хэрэглэмжые манай ажахынуud 69,2 процент хангаһан байгаа. Харин 1977—1978 онойхи аяар 20 процент доогуур байшоо. Ган гасуурһаа боложо, нёдондо ороохо таряан, шэмэтэ бусад тэжээл ехэ багаар хуряагдаа бэлэй. Тиигэжэ малда эдюулхын тула тарянай зүйл ехэ бишыханаар таһалагдаа, силос мүртэй дарагдаагүй бшуу.

Малай гол тэжээлынь хадаа үбһэн, силос, сенаж, зеленко, һолоомон болоно гээшэ ааб даа. Эдээнгүйгөөр гү, али дутамаг хангалтатайгаар ямаршье малые ондо һайнаар ороулжа, хүхэ ногоон дээрэ гаргаха гээшэ бэрхэтэй асуудал. Хажуугаарнь талха тарянай зүйл, элдэб холимол тэжээлнүүд хомор байха. Малай бүдүүн гол тэжээл болохо ургамалнуудые һайнаар ургуулжа, бардам хүрэхөөр хуряажа, хадагалжа абаха гээшэ шиидхэхы удха шанартай хэрэг болоно. Манай районой сабшалан 15 мянган гектар тухай юм. Энэ дайдын гектар бүриһөө дунда зэргээр урэанда 15,3 центнер, нёдондо 13 центнер үбһэн хуряагдаа һэн.

Энээнһээ дээгүүр ургаса хуряажа болохо гү? Болохо. Нёдондоной ехэ ган жэлдэ «Заганский» колхоз гектар бүриһөө 33 центнер шахуу үбһэ абаа бшуу. Тэрэ ажахын луговод Н. Е. Алексеев даалгадаһан зуун гектар сабшалангай тус бүриһөөнь 40 центнер үбһэ һүрилөө. Харин тиихэдэ «Эрдэм», «Авангард» совхозуud, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз гектарай 7—9 центнер үбһэ абаһан байха юм. Ганса энээхэн баримта ажахынуудай сабшаландаа ямараар хандадаг байһые тодоор харуулна бшуу. Үбһэ багаар абадаг ажахынуудай сабшалан нүгөөдүүлэйхиһэ юугээршье дутахагүй, үшөө һайншье байжа магад. Сабшалангаа саг үргэлжын ээзэтэй болгодоггүйн, үрэжэлынь һайжаруулхын тула эрид шууд хэмжээ абадаггүйн хойшолон энэ ха юм.

Зүгөөр ганса сабшалангай үбһөөр (хэды һайн ургасатайшье жэлдэ) малаа гүйсэд нүүрэн хангахань гайтай. Тиимэнээ кукурузын, олон жэлэй, нэгэ жэлэй ногооной ургамалнуудые ехээр тарижа, һайнаар ургуулжа, силос, сенаж ехээр даража абаха хэрэгтэй болоно. Эдэмнай ургасынгаашье, шэмынгээшье талаар холо дээгүүр гээшэ. Гэн гэтэр эндэшье урагшагүйдэнэбди. Жэшээнь, 1975 онло район соо дунда зэргээр гектар бүриһөө 132 центнер кукурузын набша намаа хуряагдаһан һаа, нёдондо ороойоо 60 центнер абтаа. Энэ үе соо нэгэ жэлэй ногооной ургаса 13 центнерһээ 4.7 центнер хүрэтэрөө доошоо ороо.

Энээнһээ уламжалан, бодолгодо абтаха, тобшолол хэхэ юумэн олон. Кукуруза, олон ба нэгэ жэлэй тарималногоо, эллэб корнеплод ургуулагшадай гүйсэд оньһожоруулагдамал, ажахын тоосоото саг үргэлжын звено болон отрядуудые бодотоор эмхидхэхэ асуудал тобойн гарана. Энээнэй шиидхэбэрние заашье хойшолуулжа, нобшоруулжа болохогүй. Сэхынь хэлэхэдэ, зарим лэ ажахынуудта (баян ургаса абадаг) саг үргэлжэ сабшалан дээрэ хүдэлжэ байдаг луговодуудай звенонуud бии. Олонхи ушарта луговодуудай звенонуud тушаа имагтал газар уһалалгын лэ эхилхэдэ һанаагаа табигаг жэшээ яһала олдохо байха.

Лугомелиоративна отрядуud тушаа онсо тогтомоор. Эдэнэр олонхи ажахынуудта хабар болоһон хойно, сабшалан, бэлшээри һайжаруулха заншалта габшагай хоёр һарын соносхогдоходол, түргэн зуура эмхидхэгдэнэн болоод, хожомоо үбһэ, таряа, хуряалгын хүдэлмэриин халуун хаһын хүрэжэ ерэхэдэ усадхагдашадаг гээшэ. Лугомелиоративна саг үргэлжын отряд ажахы бүхэндэ бии болгохо тон шухала. Энэ талаар бодото хэмжээн бүри мүнөөнһөө абтаха зэргэтэй. Тиигээгүй хадаа ехэ юумэеэ хиидэ алдаха байһамнай элитэ.

Мүнөө район соо горох тарилгые улам ехэ болгохо хэмжээн абтажа байна. Энэ ургамал хэрбээ 1970 ондо 800 шахуу гектарта тарилан һаа, энэ жэлдэ 3900 гаран гектарта хүргөөбди. Районой хэрэглэмжые гүйсэд хангаха хүрэнгын үрэһэнэй жасатай болохын тула ехэ оролдолго гаргагдана. Энэ зорилго шиидхэжэ шадабал, нэгэ жэлэй туршада ургадаг ногооной үрэные имагтал горохтой холижо тариха гүйсэд аргатай болохобди. Иигэжэ тэжээлэй ургамалнуудай шэмыень нилээд дээшэлүүлхэ нэгэ шухала хэмжээ ябуулга шиидхэгдэхэ зэргэтэй.

Гадна «рапс яровой» гэжэ таримал ногоо ургуулдаг болохо гэжэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Энэ ургамалые манай хүршэ Шэтын областиин ажахынуud үргэнөөр хэрэглэдэг баян дүй дүршэлтэй болонхой. Гектар бүриһөө 150—170 центнер хүрэтэр ногоон ургаса үгэдэг энэ ургамалай үрэһэн 44 гектарта таригдаба. Энэ ургамалай ногоое үбһэн болгоходо, силос болгон дарахада хамааагүй, малда ехэ эдисэтэй гээ.п дүй дүршэл харуулна.

Сибириин волоснец, люцернэ, донник гэхэшэлэн олон жэлэй таримал ногооной ургамалнуудые манай ажахынуud таридаг боложо байнхай. Хэрбээ 1970 ондо 2 мянга хүрэхэгүй гектарта эдэ ургамалнуud таригдаһан байбал, мүнөө 6420 гектарта хүрөө. Ойрын жэлнүүдтэ 8 мянга болгохо, хүрьһэндэнь үтэгжүүлгэ ехээр ороолжа, газарайнь элдүүрилгые һайжаруулжа, эдэ ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ зорилго табигдана.

Малай тэжээл үйлэдбэрилгын хэрэгые үндэһөөрнь һайжаруулха зорилгонуud тухай хэлэхэдээ, сабшалан, бэлшээри, тэжээлэй ургамалнуудые таридаг таряалан уһалха, үтэгжүүлхэ асуудал тушаа тогтонгүй үнгэрхын аргагүй. Минеральна үтэгжүүлгын шанар, ашаг үгэсэнь нилээд ехэ. Зүгөөр мүнөөдөө хэрэгтэй соонь тэрэнние үрэн үгэнэгүй. Дүүрэн хангаха арга боломжошье даб дээрэ үгы ааб даа. Тиимэнээ наг шэбхэеэ хоггүйгөөр хэрэглэхэ ёһотойбди. Шэбхэ гаргалга жэлһээ жэлдэ ехэ боложо байнхай. Жэшээнь, 1965 ондо 117 мянган тонно зөөгдэһэн байгаа һаа, мүнөө 200 гаран мянганда хүрөө. Гэбэшье энэ хэмжээндээ хүрэһэн тоо бэшэ. «Путь Ленина», «Заганский» колхозуудай, «Забайкалец» совхозой сабшалан, таряалан дээрэ наг шэбхэ улам ехээр гаргажа, ашаг үрынь эдлэжэ байн гэхэдэ, зарим ажахынуудная, илангаяа «Эрдэм», «Авангард» совхозуud. «Знамя Ленина», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуud шэбхэ гаргалгада даншье һаа анхаралаа табидаггүй. Иигэжэ байхадань, газарай үрэжэл яагаад һайжарха, ашаг шэмэнь яагаад дээшэлхэб даа.

Ушар иимэнээ малай байрануудта сугларһан хамаг наг шэбхые гуримтайгаар суглуулжа, агротехническэ заабариин ёһоор сабшалан, таряалан дээрэ тараажа, газарай хүрьһэндэ оруулдаг болохо талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой. Ажахынуудай хүтэлбэрилгэшэд, хүдөө ажахын бүхы шатын мэргэжэлтэд эндэ, харюусалгатай. Шэбхэ хээрэ гаргалые лугомелиоративна отрядуудта гү, али тусгаар эмхидхэгдэһэн нүүдэл бригадануудта даалгабал, зохисотой хаш гэжэ һанагдана.

Манай районой алишье нютаг, алишье ажахы сагай уларилай һайншье байһан жэлдэ уһаар яаха аргагүй дуталдадаг гээшэ. Ган жэлдэ горхон, булагуud, нуурнуud, намаглиг газар хуу хаташадаг. Ажахынуудная хашалан ехэтэй иимэ байдалда ородог. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада үргэлжэлһэн иимэ байдал горитой хохидолдо оруулаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Түгнын үргэн дэлюун тала дайдые уһалдаг болохо зорилгоор Түгнын уһалуурин системэ баригдаа һэн. Тус барилга олон жэлдэ үргэлжэлөө, 3 миллионһоо дээшэ мүнгэн гаргашалагдаа. Ашаглалгада тушаагдаһаар 3—4 жэл боложо байна. Гэбэшье энэ ехэ гаргашын нэгэшье сагааниинь харюулагдаагүй байһаар. Тус системээр урдуулжа, сабшалан, таряалан, бэлшээри ундалуулха уһан байхагүй. Уһа бии болгохо арга боломжошье даб дээрэ олдоогүй. Энэ тохёолдоһон ушар шалтагаанние зайсуулха ябадалдамнай эрдэмтэд, дээдын мэргэжэлтэд, геологуud болон проект зохёогшод туһалха бээ гэжэ ехэтэ найдагдана. Түгнын үрэжэлтэ баян дайдые дундаршагүй уһаар хангаатүй хадаа үнөөхи сагай уларилһаа дулдыдагаг байдалһаа хахасахамнай бэрхэтэй.

Район адууһа малаар баян томо районуудай нэгэн. Мүнөө үедэ 243 мянга гаран хонин, 25,3 мянган үхэр, 9 мянган гахай, 3,4 мянган адуун харууһалагдажа, тэжээгдэжэ байна. Эдэ малай ядамаргүй ондо орохын тула мүнөө жэлдэ адагынь 344 мянган центнер үбһэ хуряаха, 20 мянган тонно сенаж, үнеэн бүхэндэ 13—15 тонно хүртэсэтэйгөөр силос дараха, 5—6 мянган тонно витамин элбэгтэй ногооной гурил татаха ёһотойбди. Адууһа малай тон толгойн саашадаа олошорхо, үүлтэрэйнь һайжарха, ашаг шэмэ абалгынь улам дээшэлхэ тума бүри ехэ хэмжээнэй тэжээлэй хэрэгтэй болохо байһаниинь гайхалгүй.

Эндэ гансал тэжээл ехээр үйлэдбэрилдаг болохо, энэ талаар саашадаа ямар зорилгонуудай шиидхэгдохээр хараалагдажа байһые, дотоойнгоо ерээдүйн арга боломжонуud тухай тэмдэглэгдэбэ. Тэжээл бүйлуулха, шанаржуулха хэрэг ба бэлшээри тухай эндэ дурдагдабагүй. Энэ баһал тэжээл үйлэдбэрилгэтэй сэхэ холбоотой асуудалнуud. Өөрынгөө бодомжоор тэжээлэй найдамтай, тогтууритай үндэһэ һуури байгуулха гол асуудалда анхарал хандуулагдаба.

КПСС-эй ЦК-гай июлиин (1978 он) Пленумэй абаһан тогтоол соо **«...Мал ажалые эрхим шанартай тэжээлээр хангаха талаар кадрнуудай харюусалга дээшэлүүлхэ. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходоо, колхоз, совхозуудай, мүн хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдые урмашуулха хэмжээнүүдые тодорхойлходоо, ажахынуудай өөһэдынгөө тэжээлээр хэр хангагдаад байһанда анхаралаа онсо хандуулха хэрэгтэй»**, — гэжэ сэхэ зааргдана. Энэл заабари хэлбэришэгүйгөөр баримталаа хадаа зориһондоо лаб хүрэхэ, мал ажалай саашадаа хүгжэлгын ехээр дулдыдаха нэгэ гол шухала асуудалые шиидхэжэ шадаха байнабди.

Мүнөө КПСС-эй ЦК-гай июлиин Пленумэй табиһан эрилтын ёһоор районой ажахы бүхэндэ эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Түбхын түрүүндэ мал ажал дээрэ ушараад байһан гээгдэлые усадхаха, арбадахи табан жэлэй түсэб бүхы дээрэнь заатагүй дүүргэхэ зорилго хараалһан дэлгэрэнгы хэмжээ ябуулгануud колхоз, совхозуудта табигдажа, коллективүүдэй хамтын суглаан дээрэ баталагдаа. Тэдэнэй үндэһөөр ниитэ районой хэмжээ ябуулгануud зохёогдожо байна. Гадна сельскэ, сомоной Соведуудэй сесси зарлагдажа, КПСС-эй ЦК-гай июлиин Пленумэй дүнгүүд ба саашадаа бэелүүлхэ зорилгонуud тухай асуудал үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Хүдөөгэй ажалшадай эдэбхи болон үүсхэлые саг үргэлжэ дэмжэхэ, социалис мүрысөө хүгжөөхэ, тэдэнэй ажалай, ажаһуудалай эрхэ байдал һайжаруулха, улам ургажа байгаа али бүхы эрилтэ хэрэглэмжыень хангаха гээшэ нютагай Советдуудэй үдэр бүриин анхарал доро байха хэрэг болоно бшуу.

М. МАХАНОВ,
арадай депутадуудай Мухар-Шэбэрэй районно Советдэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ.

Зунай элдин ногоотой балшээри дээрэ. С. БАЛДУЕВАН фото.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

БҮРИ ЭРШЭТЭЙГЭЭР ХҮДЭ

Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан боложо, «Байгша оной түрүүшын хахадта районой предприяти, организацинуud түсэб, уялгануудаа ямараар дүүргээб, 1978 оной түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ талаар зорилгонуud» гэһэн асуудал зубшэн хэлсэгдэбэ. КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь **В. Б. Базаров** суглаан дээрэ элидхэл хээ.

Районой промышленна предприятинуud, транспортын, хэлхеэ холбооной, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха эмхи зургааануud байгша оной түрүүшын хахадай түсэб, уялгануудые муу бэлшээр дүүргээ. Промышленна предприятинуud продукци абаха түсэбөө 102 процент дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 261 мянган түхэригэй продукци худалдаа.

Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, продукциин шанар һайжаруулха, шэнэ техникэ, технологи нэбтэрүүлхэ талаар нилээд хүдэлмэри хэгдээ. Үнгэрһэн зургаан һарын туршада 269 хэмжээ ябуулгануud нэбтэрүүлэгдээ. Тэрэнэй ашаар 700 мянган түхэриг мүнгэн, 450 мянган тонныи хэмжээнэй тулишэ, 470 мянган киловатт электрын элшэ хүсэн, 47,8 мянган дүрбэлжэн метр бүд алмагдаа, 34 элдэб янзын продукци болон модель үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ.

Бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоод, ажал хүдэлмэридөө эрхим амжалта туйлажа байһан хүдэлмэришэдэй тоо олошороо. 2 мянга гаран хүдэлмэришэд 2,5 жэлэй, 255 хүдэлмэришэн арбадахи табан жэлэй түрбан жэлэй, 32 хүдэлмэришэн табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь үрид дүүргэбэ.

Предприяти, организацинуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ шэлэй, Кировэй нэрэмжэтэ заводуудай, «Туяна» гэжэ оёдолой нэгэдэлэй коллективүүд эрхимлэбэ. Районой транспортна предприятинуud хахад жэлэйнгээ түсэб, уялгануудые амжалтатайгаар бэелүүлээ. Тэдэнэр ашаа шэрэхэ түсэбөө 105 процент, хүнүүдые зөөхэ түсэбөө 104 процент дүүргээ. Худалдаа наймаанай министерствын СМУ-гай, 2-дохи РСУ-гай барилгашад, горпромторгын болон нэгэдэхи пищеторгын коллективүүд байгша оной түрүүшын хахадта эршэтэй һайнаар хүдэлжэ, түсэб, уялгануудаа муу бэшээр гүйсэдхэбэ.

Районой предприяти, организацинуудай коллективүүд республикынгаа колхоз, совхозуудта шефскэ туһаламжаяа үргэлжэлүүлээ. Үнгэрһэн үедэ 630 гаран мянган түхэригэй туһаламжа хүргэгдөө. Тэрэ тоодо овощ хадагалха 3, хониной 3 байрануud, хоёр квартиратай байрын 2 гэр баригдаа.

Гэхэтэй хамта районой зарим предприяти, организацинуудай ажал хүдэлмэридэ горитойхон дутагдалнуud үшарһан зандаа гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Районой промышленна 12 предприятинуудай 4-ниинь һара бүхэндэ түсэбөө дүүргэнэгүй. Тэрэнһээ боложо 870 мянган түхэригэй продукци дутуу абтаа. Барилга-хабсаралгын худалдэриин хахад жэлэй түсэб миил 96 процент дүүргэгдээ. Транспортна предприяти, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха эмхи зургааануудай хүдэлмэридэ үшөөл горитойхон дутагдалнуud үзэгдэнөөр.

Зарим парткомуud, партийна эхин организацинуud эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар ябуулна.

— Манай цехэй хүдэлмэришэд һара, квартал, жэл бүри түсэб, уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэдэг болонхой. Энэ жэлшье 1978 онойнгоо түсэб СССР-эй шэнэ Конституциин үдэр — октябриин 7-до дүүргэхэ гэһэн уялга абаад, эршэтэй һайнаар хүдэлжэ байна. Байгша оной түрүүшын хахадай түсэб болзорһоонь урид дүүргэгдээ, түсэбһөө гадуур 26 мянган түхэригэй продукци гаргадаа, — гэжэ «Электромашина» заводой электротехническэ цехэй начальнигай орлогшо **Л. И. Ковалев** үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ.

«Байгал» гэжэ оёдолой үйлэдбэриин нэгэдэлэй ахамад инженер **Л. П. Петренко** арбадахи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэб, уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхэни тула ямар хэмжээнэй абтажа байһан тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. Арбадахи табан жэлэй турмышленна 12 предприятинуудай 4-ниинь һара бүхэндэ түсэбөө дүүргэнэгүй. Тэрэнһээ боложо 870 мянган түхэригэй продукци дутуу абтаа. Барилга-хабсаралгын худалдэриин хахад жэлэй түсэб миил 96 процент дүүргэгдээ. Транспортна предприяти, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха эмхи зургааануудай хүдэлмэридэ үшөөл горитойхон дутагдалнуud үзэгдэнөөр.

Зарим парткомуud, партийна эхин организацинуud эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар ябуулна.

— Манай цехэй хүдэлмэришэд һара, квартал, жэл бүри түсэб, уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэдэг болонхой. Энэ жэлшье 1978 онойнгоо түсэб СССР-эй шэнэ Конституциин үдэр — октябриин 7-до дүүргэхэ гэһэн уялга абаад, эршэтэй һайнаар хүдэлжэ байна. Байгша оной түрүүшын хахадай түсэб болзорһоонь урид дүүргэгдээ, түсэбһөө гадуур 26 мянган түхэригэй продукци гаргадаа. — гэжэ «Электромашина» заводой электротехническэ цехэй начальнигай орлогшо **Л. И. Ковалев** үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ.

«Байгал» гэжэ оёдолой үйлэдбэриин нэгэдэлэй ахамад инженер **Л. П. Петренко** арбадахи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэб, уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхэни тула ямар хэмжээнэй абтажа байһан тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. Арбадахи табан жэлэй турмышленна 12 предприятинуудай 4-ниинь һара бүхэндэ түсэбөө дүүргэнэгүй. Тэрэнһээ боложо 870 мянган түхэригэй продукци дутуу абтаа. Барилга-хабсаралгын худалдэриин хахад жэлэй түсэб миил 96 процент дүүргэгдээ. Транспортна предприяти, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха эмхи зургааануудай хүдэлмэридэ үшөөл горитойхон дутагдалнуud үзэгдэнөөр.

Зарим парткомуud, партийна эхин организацинуud эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар ябуулна.

— Манай цехэй хүдэлмэришэд һара, квартал, жэл бүри түсэб, уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэдэг болонхой. Энэ жэлшье 1978 онойнгоо түсэб СССР-эй шэнэ Конституциин үдэр — октябриин 7-до дүүргэхэ гэһэн уялга абаад, эршэтэй һайнаар хүдэлжэ байна. Байгша оной түрүүшын хахадай түсэб болзорһоонь урид дүүргэгдээ, түсэбһөө гадуур 26 мянган түхэригэй продукци гаргадаа. — гэжэ «Электромашина» заводой электротехническэ цехэй начальнигай орлогшо **Л. И. Ковалев** үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ.

«Байгал» гэжэ оёдолой үйлэдбэриин нэгэдэлэй ахамад инженер **Л. П. Петренко** арбадахи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэб, уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхэни тула ямар хэмжээнэй абтажа байһан тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. Арбадахи табан жэлэй тур-

шада үйлэдбэри дэ шэнэ техн технологи олоор лэгдээ. Эрэ, үхибүүдэй хүд дээрэ зуу гаран тэрүүлэгдээ.

— Үйлэдбэриин шэлүүлхэ, продуц һайжаруулха т нуудаа амжалтат гэхэ талаар соц сөөн манай колх да үргэнөөр дэ гэжэ шэлэй зав комой секретарь хэлэбэ.

Заводой парти заци ажалшадай тэ политическэ, гын хүдэлмэри ябуулха асууда лаа ехээр Ойрын саг соо 230 хүдэлмэришэ дээшэлүүлээ, 46 мэргэжэлтэй бо тоо өөрын музе хойбди, уран һ гэмдэ 150 хүн үе үе болоод лэ уулзалга, тусх нүүд үнгэргэгдэ

Партийно-ажах дээрэ Улаан-Үд леграфно-телефо телеграфист **Т. Я рова**, судна бу водой табадахи тер **Д. Д. Се** Сэлэнгэ мүрэнэй питан, һурган х шэд **Л. А.** 2-дохи РСУ-гай чальник **А. Н.** лон бусад үгэ х

Хэлсэгдэһэн партийно-ажахын дэлгэрэнгы шин талан абаа. **Ц.**

СОВЕДУУДЭЙ ОРОН ДОТОР

«ГИГАНТЫН» ТАРЯАШАДАЙ БААТАРШАЛГА

ГИГАНТ тосхон (Ростовско область). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежневэй бэшэгээр зоригжоһон Сальска районой ороохо таряа ехээр ургуулдаг «Гигант» совхозой коллектив дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэбэ. 51 мянган тонно таряан, тэрэ тоодо 54 мянган тонно үнэтэ ба хүсэтэ сортын шэниисэ хадажа, гүрэнэй амбааргаа хаагаа. Түсэбһөө гадуур 21 мянган тонно таряан худалдагдаа. Гектарһаа дунда зэргээр 38 центнер гэхэ гү, али нёдондо жэлэйхиһээ 6 центнерээр ехэ ургаса абтаһан байна.

Ажалай илалтын хүндэлэлдэ тосхоной түбэй талмай дээрэ митинг болобо.

Арадай депутадуудай Ростовско областной Советдэй түрүүлэгшэ С. Сабанеев ургаса хуряалгаяа амжалтатайгаар дүүргэһээрнь совхозой худэлмэришэдые, мэргэжэлтэдые үнэн зүрхэнһөө амаршалаа. КПСС-эй обкомой, областиин гүйсэдхэхэ комитедэй, облп р о ф с о в е д э й, ВЛКСМ-эй обкомой вымпел коллективтэ барюулба.

КПСС-эй Сальска райкомой нэгэдэхи секретарь В. Воронин, совхозой директор Д. Ангельев болон бүсад митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, «Гигантын» худэлмэришэдэй мүнөө туйлаһан ажалай амжалта хадаа КПСС-эй ЦК-гай июлиин (1978 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэ, хүдөөгэй ажалшад тухай парти, правительствын анхарал оролдолгодо тодорхой харюу болоно гэжэ тэмдэглэбэ.

Митингдэ хабаадагшад нүхэр Л. И. Брежневтэ амаршалгын бэшэг эльгээгээ.

КУБАНЬ ХАДАЛГАЯА ДҮҮРГЭБЭ

КРАСНОДАР. Хоёр миллион шахуу гектар тарилгын гол талмай дээрэ Кубаниин ажалшад ургасаяа хадажа дүүргэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай июлиин (1978 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэл полинуud болон фермэнүүдэй ажалшадай дунда ехэ үүсхэл эдэбхи бадаруулаа. Олохон ажахынуud тарилгын бүхы талмай дээрэхи ороохото ургамалнуудаа 7—9 үдэрэй туршада хадаад, сохижо абаба. Хизаар дотор үндэр баян ургаса ургуулагдаа —гектар бүхэнһөө дунда зэргээр 37-һоо үлүү центнер гэхэ гү, али нёдондоной-хиһоо һураггүй ехэ таряан хуряагдаһан байна. Колхоз, совхозуud, хүдөөгэй бүхэли районуud гектар бүриһөө 40 гаран центнер ургаса хуряана.

Олон мянгаад комбайнернуud, жаткануудай машинистнүүд, трактористнуud, жолоошод, техническэ ба соёлой хангалгын албанай хүдэлмэрилэгшэд шэн габяатайгаар ажаллаба. Ургаса хуряалгын олон зуугаад хүдэлмэришэд оньһон техникэеэ бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхын түлөө мүрысөөе толгойлно.

ЗУУН ҮДЭРТЭ—100 КИЛОГРА

ХҮХЭ НОГООНОЙ ХҮСЭТЭЙ

Цахир голой нэгэ һалаа болохо Үлэнтын эхинэй горхо зубшаад ошоходо, нарихан жалгын хоёр тээгүүр хүнхэр газарта һүрэг малай тэнюухэнээр бэлшэжэ ябахань харагдана.

Зунай халуун наранда нилээд шаруулжа,хара хүрин болоһон шарайтай, үндэршэг саб гэмэ бэетэй хүн эдэ бэлшэжэ ябаһан үхэриүүдэй захада ээрдэ мориноойнгоо жолоо баринхай зогсоно. Жамбал Халзанович буруунуудайнгаа эли бодо таргалжа байһанда сэдьхэлээ ханаһан янзатай, адаглан харана. Һаял жэлтэй боложо ябабашье, эдэ малынь томохон хашарагай шэнээн болонхой. Һарьдагай энэ бэлшээридэ һэрюухэн, һоно батагаааан үгы.

Юрэдөөл, энэ мал бэлшээн таргалуулхада хэрэгтэй болохо юумэн эндэ бии. Бэлшээрин хойто захада баригдаһан хорёо соо малай эдихэ талха тарянай зүйл болон минеральна тэжээл хэжэ үгэхэ хобоонуud. тэдэнэй долёохо дабһан гэхэ мэтэ хэбтэнэ.

Үндэр хада, ой тайга газарта үхэр мал адуулхань тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ. Хадын горход, эндэхи байгаали малшадта бага бэшэ һаад туёэ

СОЁЛШОДОЙ ШУХАЛА ЗОРИЛГО

обществын социалистическа хүгжэлтэ С-эй XXV съезд-ийнхан түсэб соо хоёрой хүн зо-болбосоролой хэм-болгохо тухай хэ hуури эзэлдэг. рэнэ уламжалан, е соёлой талаар заха холын нюгоритой анхарал гэжэ Буряадай Соёлой министерствын эмхи зуроолдоно гээшэ. Болон филармони харааланан спектон концертнүүдэй ехэнхиинь худөө харуулна. Жэншалта болоhон искусствын абажа хараа. Кабанскын бын районуудта борнүүдтэ зохёохы зүгhөө тус тус—180 хүн хабаадаа дээрээ 130 спекулзалга үнгэргэгэй дүүрэтэр худөө а литература, ис-үдэрнүүд үшөө хүлеэгдэнэ.

Эй хүн зоной соёлые хангалгые саанайжаруулха хэмхай КПСС-ий ЦК-Р-эй Министрнүүдэй тогтоолдо халгон, литература, н ажал ябуулагн нютагта үнгэрёлой-шефскэ хүргэн ехэ түсэб ай юм. Байгша ниин 20-до «Правда» «Соёлой талаар хүгжөөхэ зуураа» үүр бэшэг соогоо дүршэлдэ hайн гэhэн байна. Энэнь баясуулаа, зүгөөр бүри ехэ болгүй. үэл сурталай, болон интернаүмүүжүүлгын гуримда музей-

общественно-политическая жизнь СССР-эй XXV съезд-ийн табиhан эрилтын hүүнүүд, түүхын болон соёлой хүшөөнүүд улам ехэ үүргэ дүүргэдэг боложо байна. Мүнөө үедэ манда гүрэнэй долоон музей худэлнэ. Жэл бүри 390 мянганhаа үлүү хүн музейнүүдтэ ородог. Районуудай түб hууринуудта, томо предприяти дээрэ, колхозуудта болон совхозуудта арадай музейнүүд нээгдэнэ.

Байгал шадарай арадуудай соёлой болон ажаhуудалые харуулhан этнографическа музей бии болгогдоод, олоной дунда суурханхай гэжэ мэдээжэ. Новоселенгинскдэ декабристнуудай музей нээгдэнхэй. Тиихэдэ декабристнуудые худөөлhэн газарта мемориальна комплекс бодхоогдоо. И. В. Бабушкинай буудуулhан газарта — тэрэнэй нэрэмжэтэ городто И. В. Бабушкинай музей бии болгогдоhон. Россин Федераци дотор байгаалиин томохон музей Буряадай АССР-тэ эмхидхэгдэжэ байна. Мүн Дурна зүгэй искусствын музей бии болгогдохо гэжэ бэлдэгдэжэ байна. Манай үеын агуучэхэ барилга — БАМ тухай материал тон ехэ харюусалгатайгаар суглуулагдана. БАМ-ай түүхые харуулhан тусхай музей ерээдүйн сагта Северобайкальскда нээгдэхэ юм.

Музейнүүдэй материальна үндэнэ hуури hайжаруулагдана. Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музей гоё байшантай болонхой. Выставкын нимэ зал ороноймнай зүүн нютаг, хизаарнуудта үгы юм. Мүн М. Хангаловай нэрэмжэтэ хизаар ороноо шэнжэлгын музейдэ ехэ байшан үгтөө.

КПСС-ий XXV съездын табиhан эрилтын ёhоор, хүмүүжүүлгын худэлмэри эрхилхэ хэрэгтэ комплексноор хандалгада республикын клубууд бага бэшэ үүргэ дүүргэхэ уялгатай бшуу. Партиин съездын шиидхэбэринүүдые олоной дунда нэбтэрүүлхэ талаар, Совет засагай 60 жэлэй үгтамжада бэлэдхэлэй үедэ клубууд ехэ худэлмери ябуулаа. СССР-эй шэнэ Конституциие олоной дунда нэбтэрүүлгээр, ажалшадай социалис мүрысөө дэлгэрүүлгэдэ клубууд горитой үүргэ бэлүүлнэ гээшэ. Гадна hайн дуратанай уран hайханай худэлмэриие саашадань хүгжөөхэ, залуушуулай сүлөөтэй сагыс зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэ клубай үүргэ сэгнэшэгүй.

Hүүлэй жэлнүүдтэ Буряадай клубууд, соёлой байшангуудууд коммунис хүмүүжүүлгын худэлмэри эрхилэн ябуулха хэрэг тусхай гуримтай боложо байнхай. Энэнь юун бэ гэхэдэ, клубай худэлмэридэ олониитэ үргэнөөр хабаадуулагдана, хүн зоной дунда пропагандистска болон хүмүүжүүлгын худэлмэридэ хабаатай соёл болбосоролой бүхы хэмжээ ябуулганууд нэгэн нитэ түсэбөөр эмхидхэгдэнэ. Нитэ-политическэ, худөө ажахын, хуули ёhоной, педагогическа болон медицинскэ эрдэм дэлгэрүүлхэ зорилготойгоор клубууд шадар бии болгогдоhон лекториууд саг үргэлжэ худэлжэ байдаг.

Шэнэ Конституци баталалгын үедэ «Совет ажабайдалай шэнжэ» гэhэн тусхай хэмжээ ябуулганууд клубуудта зүжэгэй маягаар үнгэргэгдэжэ эхилээ. Шэнэ Конституциин баталагдаhаар нэгэдэхи жэлэй ойн баярта зорюулагдажа мүн тиимэ юумэ хэгдэхэ юм.

Соёл-гэгээрэлэй худэлмэриин методическа түб арадай уран бүтээлэй байшан хоёрые нэгэдүүлжэ, эмхидхэлэй-методическа түб бии болгоообди. Арадай уран бүтээлэй худэлмэриие республика дотороо эмхидхэн ябуулдаг тэрэ түбэй бии юумэ ажабайдалда нэбтэрүүлэгдээ. Парткомуудай, ажахын хүтэлбэрилэтшэдэй, ниитын эмхинүүдэй болон соёлой эмхи зургаануудай анхарал оролдолгые нэгэдүүлhэнэй ашаар түрүү онол арганууд бии болгогдоно. Жэшээнь, «Хүн зоной дунда хүмүүжүүлгын худэлмэри эрхилдэг бүхы эмхи зургаануудай болон эмхинүүдэй түсэбhөө клубай худэлмэриин түсэб бүрилдэдэг» гэhэн гурим нэбтэрүүлгэ нилээн ехэ аша үрэтэй байгаа. Энэ хадаа худөө hууринай клубай үүргые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ эгээл холын хараата, hайн зам гэжэ бидэ тоолонобди. Юуб гэхэдэ, хүмүүжүүлгын хэрэгые комплексноор бэелүүлхэ тухай партиин XXV съездын эрилтэдэ эгээл ехээр зохино.

Худөөгэй хүн зониие соёлой талаар хангалгые саашадань hайжаруулха хэмжээнүүд тухай, КПСС-ий ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Советэй, мүн hайн дуранай уран зохёол бүтээлые саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай КПСС-ий ЦК-гай тогтоолнууд соёлой худэлмэриие hайжаруулгада нилээн ехэ түлхисэ боложо үгөө, соёлшодой урма зоригые бадаруулаа.

Hүүлэй хэдэн жэлдэ республикын худөөгэй хүн зониие соёлой талаар хангалга нилээн hайн болоо гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Томо hуурин болон тосхонууд өөрын библиотекэтэй, клубтай. Худөөгэй соёлой байшангууд, автоклубууд, агитбригадануууд, арадай театрнууд гэхэ мэтэ соёлой шэнэ эмхи зургаануууд мүндэлөө. Бэшүүрэй аймагай Бага-Куналей гэжэ hууринда соёлой комплекс худэлнэ. Тэрэ хадаа республика дотор hонин шэнэ зүйл, түрүүшын «хараасгай» мүн.

Худөөгэй соёл-гэгээрэлэй хэрэгые хүгжөөлгэдэ горитой анхарал хандуулhанай ашаар ехэ амжалта туйлгдаа. Мүнөө үедэ худөөгэй мянган хүн бүхэндэ хүртэсын тоогоор абажа хараа hаа, клубуудай тоо городойхидоо орходоо 8 дахин, библиотекэнүүд 2,5 дахин, кино харуулдаг түхеэрэлгэ 7 дахин ехэ болоо. Худөөгэй хүн зоной кинодо, клубта ошодог ушар нилээд олошороо.

Гэбэшье дутуу дунда юумэн үшөөл бии. Олон дутагдалнуудтайгаар худэлдэг клуб болон библиотекэнүүд дайралдаhаар. Соёл-гэгээрэлэй худэлмэрилэгшэдэй олонхид тусхай мэргэжэлгүй. Жэшээнь, клубай худэлмэрилэгшэдэй оройдоо 37,9 процентнь тусхай мэргэжэлтэй. Гадна худөө нютагуудта мэргэжэлтэдэй тогтосо муу. Тиимэhээ КПСС-ий ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй шэнэ тогтоол соёлшодые ехээр баясуулhан байгаа.

Сибириин болон Алас-Дурнын нютагуудаар ябаад, КПСС-ий ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй хэлэhэн зүбшөөл, заабаринууд бидэниие хэжэ байhан ажалаа шэнээр хаража үзэхыемнай баадхана. Тэрэнэй олон заабари, зүбшэлнүүд соёлшодто сэхэ хабаатай, тиимэhээ бидэ тэдэниинь худэлмэридөө хүтэлбэри болгохо ёhотойбди.

Ямаршье худэлмэриин амжалта кадрнуудhаа дулдыдадаг. Тиимэhээ кадрнуудые бэлдэхэ, hургаха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагдана.

Зүүн Сибириин соёлой институт, Улаан-Удын соёлгэгээрэлэй училищи (Хяагтын филиалтайгаар), хүгжэмэй болон хореографическа училищинууд республикын соёлгэгээрэлэй эмхи зургаануудта кадрнуудые бэлдэнэ. Гадна республика доторнай хүүгэдэй хүгжэмэй, уран зурагай болон искусствын 50 гаран hургуули тоологдодот.

Hуралсалай зарим зургаануудые хубилган, хожомоо искусствын училищи эмхидхэхэ хүсэлтэйбди. Тиихэдэ хүүгэдэй хүгжэмэй, уран зурагай hургуулинуудые хубилган, хүгжэмэй, уран зурагай, хатарай таhагуудтайгаар искусствын hургуули эмхидхэхэ худэлмэри ябуулагдана. Урда тээнь эмхидхэгдэhэн тиимэ hургуулинууд өөрыгөө hайн талаhаа харуулаад байна шуу.

1978—1980 онуудта стипенди түлэлгэтэйгөөр залуушуулые соёлой hургуулинуудта hургаха талаар Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет районуудта тодорхой даабари үгөө юм.

Худөө нютагуудта кадрнуудые тогтоохо асуудал хурсаар табигдана. Энэ хэрэгтэ КПСС-ий обком, республикын засаг түрэ ехэ туhаламжа үзүүлнэ. Худөөгэй клубуудай болон библиотекэнүүдэй худэлмэрилэгшэдтэ гэр байра барюулхын тула энэ жэлдэ 750 мянган түхэриг үгтэhэн байгаа. Мүнөө үедэ республика дотор хоёр байрануудтай 40 гэр болон хамтын байра баригдажа байнхай.

Республикын хото худөөгэй библиотекэнүүдтэ научно-практическа конференцинүүд ехэ амжалтатайгаар үнгэргэгдэнэ. Жэшээнь, Сэлэнгын райондо «Арадай байдал hайжаруулга — партиин зорилго», Хяагтада «10-дахи табан жэлэй экономическа шухала зорилго» гэхэ мэтэ темээр конференцинүүд үнгэргэгдэhэн байна. Библиотекарьнүүд клубай худэлмэрилэгшэдтэй хамтаран, элдэб hонин хэмжээ ябуулга үнгэргэлсэдэг болонхой.

Мүнөө үедэ КПСС-ий ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй «Бага газар», «Hэргэн хүгжэлтэ» гэhэн номуудаар республикын библиотекэнүүдтэ уншагшадай конференцинүүд үгаа hонирхолтойгоор үнгэргэгдэнэ. Нимэ конференци Кабанскын библиотекэдэ эгээл түрүүлэн үнгэргэгдөө. Тэрэ ехэ хэмжээ ябуулгада би байлсаа hэм. Конференци ехэ hайнаар бэлдэгдэhэн байгаа.

Хүн зониие библиотекын зүгhөө хангалгые hайжаруулхын түлөө Россий Федерациин область, хизаар болон автономито республикануудай дунда 1977 ондо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ Буряадай АССР иланhан дээрэ тоологдожо, РСФСР-эй Министрнүүдэй Советэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан Тугта гурбадахяа хүртөө юм. Иимэ үндэр шан республикын библиотекын библиотекарьнүүдые үшөө hайнаар худэлхые уялгална гээшэ.

Гэхэтэй хамта КПСС-ий ЦК-гай июлийн Пленум дээрэ «СССР-эй худөө ажахые саашадань хүгжөөхэ гухай» асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Худөө ажахые хүгжөөлгэ имагтал колхознигуудта, совхозой худэлмэрилэгшэдтэ, худөө ажахын мэргэжэлтэдтэ хабаатай бэшэ. Энэ хадаа бүгэдэ ниитын хэрэг. КПСС-ий ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев зүбшэгдэhэн асуудалаар элидхэл хэхэдээ, худөөдэ ябуулагдаха эмхидхэлэй ба үзэл сурталай худэлмэридэ онсо анхаралаа хандуулаа бшуу. **«Мүнөө худөөгэй ажалшадай гэр байрын ба ажаhуудалай хэрэглэмжэнүүдые, соёлой талаар ургажа байгаа эрилтэнүүдыень хангаха тухай ажахынуудай хүтэлбэриитэгшэд, партийна комитедүүд, совет болон профсоюзай зургаануууд хадаа үйлэдбэрийн хүгжэлтэ тухай анхаралhаа бага бэшэ анхарал оролдолго гаргаха ёhотой гэжэ энэ асуудал табигдаха зэргэтэй»**, — гэжэ Л. И. Брежнев хэлээ. Эдэ үгэнүүд соёлой болон искусствын ажал ябуулагшадта сэхэ хабаатай байна.

Парти, правительствын табиhан асари ехэ зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ манай республикын соёлшод бага бэшээр хубитаяа оруулха болоно.

Д. ЖАЛСАРАЕВ,
Буряадай АССР-эй соёлой министр.

БУРЯАД ОРОН ТУХАЙ

Мүнөө үе сагай агуу барилга — Байгал-Амарай түмэр зам тухай номууд саг үргэлжэ олошоржо байнхай. Энэ асари ехэ барилгын hудаhан Буряад ороной газар дээгүүр гарадаг гэжэ хэндэшье мэдээжэ. **«Байгалай хойто шадархи газар—БАМ-ай баруун хуби»** гэhэн нэрэтэй ном «Советская Россия» хэблэлээр нёдондо жэл гараhан юм. Энэ ном географическа очеркнуудhаа бүридэнэ. Авторнууд — А. Ивашенцов, А. Розенцвит гэгшэд БАМ-ай гараха Байгалай хойто шадархи газар hайса шэнжэлhэн, геологическа шэнжэлгэнүүдые хэhэн байна. 1000 модоной зайда нэмжэлhэн энэ газарай геологическа онсо шэнжэнүүд, ургамал, ан амитад тухай, сагай уларил, уhанай, ой модоной баялиг тухай тодорхой зохидоор энэ ном соо бэшэгдэнхэй. Мүн БАМ-ай барилгын дүүрэхэдэ, эндэхи районуудай саашанхи хүгжэлтэ, хараа зорилгонуудта ехэ анхарал хандуулагдаа.

«Уран зохёолшо ба үе саг» гэhэн сереэр А. Бальбуровай **«Озаренные»** гэhэн ном хэблэгдэн гараа. Автор уншагшала БАМ-ай трассада боложо байhан үйлэ ушарнуудтай танилсуулна. Габшагай эрхим ажалаараа сууда гараhан А. Еременкын, А. Рябковой барилгын бригаднууд тухай hонирхолтойгоор бэшэгдэнхэй. Совет хүнүүдэй ажалай габяа харуулхаhаа гадна, энэ ном соогоо уран зохёолшо БАМ шадархи байгаали хамгаалха асуудалда тогтоно. Олон яhатанай түлөөлэгшэдэй эбтэй эетэй ажаhуужа, нэгэн доро нэгэн hаналтайгаар худэлжэ байhан тухай сэдьхэлээ худэлгэн хөөрэнэ.

Буряадай номой хэблэлээр В. Е. Кожевинэй **«Партизан геройнуудай зүргөөр»** гэжэ ном хэблэгдэн гараhан юм. Энэ ном соо Байгал шадар, Алас-Дурна зүгтэ граждан дайнай үедэ подпольно организацида худэлhэн Евгений Владимирович, Анна Никитична Лебедевтэнэй ажабайдал, эрэлхэг зоригто ажал ябуулга тухай хөөрэгдэнэ. Энэ номой үргэн уншагшадта hонирхолтой байхань дамжаггүй. Илангаяа залуушуул жаргалтай hайхан ажабайдал тогтоолсохын түлөө тэмсэhэн үнэн сэхэ hанаатай, зоригтой коммунистнуудай ажабайдал, намтартай танилсахадаа, бүри эрмэлзэн зоригжохол.

«Совет композитор» гэhэн хэблэлээр гараhан хүгжэм шэнжэлгшэ О. Куницынай **«Бау Ямпилов»** гэhэн ном соо композиторай зохёохы ажал ябуулга, ажабайдал тухай хөөрэгдэнэ. Гушан жэлэй туршада бэлиг шадабарияа искусствада зорюулжа, нинтын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадажа байhан хүниие зураглахадаа, автор композиторай хүн талын шанар шэнжые харуулаа.

Бүлэг авторнуудай, онсолон хэлэбэл, В. И. Жаркойн, Е. А. Голубевой, Г. И. Балхановай **«Республикын алтан нооhото цех»** гэhэн ном Ленинэй орденто Боргойн совхоздо зорюулагдана. Тус совхоз 1977 ондо табин жэлэйнгээ ойн баярые тэмдэглэhэн байна. Совхозой экономическа хүгжэлтэ, ажалшадай ажаhуудал, байдал тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнхэй. Тус совхозой элдэб hалбаринуудай хүгжэлтэ, ажахын ургалтын саашанхи хараа зорилгонууд тухай эндэ хэлэгдэнэ.

М. ДОНДУБОН,
М. Горькийн нэрэмжэтэ республиканска библиотекын библиограф.

Хэжэнгын районой Чисаанын хэлхеэ холбооной таhагта гурбан почтальон, телеграфистка, дүрбэн телефонист, табан электромонтер худэлдэг. Таhагые даагша Гэрэлма Батуевна Намсараева 16-дахи жэлээ эндэ худэлнэ. Энэ коллектив район соо социалис мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: таhагые даагша Г. Б. Намсараева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Толстойн түрэhөөр 150 жэлэй ойдо

«ЛАД ТАhАЛГЫН» ҮНЭТЭ ЗҮЙЛНҮҮД

А. С. Пушкин нэгэ соогоо «агуучэхэ ао-орхиhон мүр бүхэн үетэндэ үнэтэ шусаахаал» болохо байха маглаа бэлэй. Тиимэ манай орон дотор зохёолшодой гуурноо гараhан мүршье асахан үгэшье байгаа. Нэгэн нарин нягтаар согсолдог гээшэ. Нэгэ гэршэ хадаа Толстойн бүхы зохёолгар бэшэгүүдэй мүн болоно. агуучэхэ зохёолшын хиобүүн ябахадаа саарhанхаа эхиhүүлшынь, дүүрэлэшэhэн статья булта дансалаг. Бүри тодорхойлон эндэ 110 мянган хуудаhан болохо гар бэшэлгэ хада-Зохёолнуудыень, ниинь тэмдэглэлнүүд, мянга шахуу тэрэнэй д, гадна тэрэнэй нэ-дэлхэйн бүхы булан ерэhэн 50 мянган бэшэгүүд болон бусад үйлнүүд—эдэ бүгэдэ гарданхай юм.

Толстойн музейн хала хуби болодог үүн үнэтэй коллекци ёhоороо «булад таасоо хадагалаатай бай-

даа суута баян Мо-гэр бүлын үмсын hан энэ байшангай дабхарта тусхай бии юм. Тэрэнэй ни-аан шулуун хана-ган булад үдэнүүана эдэ дурсагдагша саарhануууд болон шулнүүд найдамтайгаар алагдан сахигдажа гээшэ. 1921 оной ний найманай тусхай ой үндэhөөр энэ 50 эн метр хэмжүүрханhаа «булад таhалнэ алдаршаhан таhалейн «бүрин мэдэлдэ» байха юм.

Тэрэ сагhаа хойшо Л. Н. Толстойн бүхы гар бэшэлгэнүүд энэл «сэйф-таhалга» соо, музейн гар бэшэлгын таhагта суглуулагдажа эхилhэн намтартай. Ондоогоор хэлэхэдэ, эндэ таhаг агуучэхэ уран зохёолшын ажабайдал, олониитын ажал ябуулга, зохёохы худэлмэри шэнжэлэн шудалха, тэрэшэлэн зохёолнуудынь хэблэлдэ бэлдэхэ, дэлгэрүүлхэ тон шухала түб болоhон байна бшуу.

Энэ тон өөрсэ шэнжэтэй эмхи зургааниие байгуулгада А. В. Луначарский Н. К. Крупская гэгшэд онсо анхарал хандуулдаг байгаа юм. СССР-эй Совнаркомой 1939 ондо баталан абаhан тогтоолой ёhоор агуучэхэ уран зохёолшын ажабайдалтай, зохёохы ажал ябуулгатай холбоотой бүхы материалнууд бусад музей, дансануудhаа Л. Н. Толстойн гүрэнэй музейдэ, тэрэнэй гар бэшэлгын таhагта дамжуулан үгтөө бэлэй. Энэ ушар музейн тогтонижон бэхижэлгэдэ, амжалтатай ажал ябуулгада гүнзэгы ехэ удха шанартай байгаа.

Энэ таhагые даагша З. Иванова агуучэхэ уран зохёолшын бүхы данса саарhануудые, гар бэшэлгые согсолон суглуулгада, тэрэниие шудалан шэнжэлгэдэ, дэлгэрүүлгэдэ ами hаhанайнгаа анар гушаад жэлыс зорюулhан намтартай юм.

— Манай музей дэлхэй дээрэхи монографическа архивуудай эгээл томонуудай нэгэн юм,—гэжэ тэрэ хөөрэнэ.—Эндэ зарим тоо, баримтануудые дүрдаhуу. Агуучэхэ уран зохёолшын эсэшэ сусашагүйгөөр худэлдэг байhые эндэ хадагалаатай «Дайн ба амгалан байдал» гэжэ романайнь 6 мянга хахад шахуу хуудаhан гар бэшэлгэ, мүн «Анна Каренинагай» 2 мянга үлүүтэй бичгэ гараар бэшэмэл хуудаhануд гэршэлнэ. Тэрэнэй бүлынхид болохо—hамган Софья Андреевнагай, бүхы басагад, хүбүүдэйнь жасаhаа оруулагдаhан хахад миллион хуудаhан баримтата материалнуud мүн лэ эндэ бии. Толстойн угсаата эсэгэнэрэйнь, гэр бүлынхидэйнь врач байhан Д. П. Маковицкиин, бусадай айхабтар hонинщье, баяншье дансануud бичгэ хадагалаатай байдаг. Лев Николаевичай гар бэшэлгэнүүдые бүхы архивыень суглуулалгада, сахин хадагалалгада тэрэнэй дүтын нүхэр В. Г. Чертков, уран зохёолшын hамган С. А. Толстая сэгнэшэгүй ехэ үүрэгтэй гэжэ онсолон тэмдэглэмээр.

Уран зохёолшын гар бэшэлгэнүүд таhагтамнай мүнөөшье орожо байдаг гэжэ хэлэс. Жэл бүри тэрэнэй бэшэгүүд олдодог. Харин тиихэдэ зохёолнуудайнь гар бэшэлгэнүүд бичгэл абтадаг ааб даа, зүгөөр хаа яашаг. Заримдаа бүхэли коллекцинүүд бэлэглэгдэшэдэг байха. Жэшээ болгон, Толстойн сохэ басаган Т. Л. Сухотинагай хилын саана байhан архивые дурдаhуу. Мүнөө Италида ажаhуудаг Татьяна Львовнагай басаган Т. М. Альбертини гэгшэ 1974 онhоо эхилжэ, мүнөөдэр хүрэтэр тэрэ архивай үнэтэ документ, материалнуудые манда дамжуулан үгэжэ үргэлжэлhөөр.

— Эдэ бүхы гар бэшэлгэ, документ, материалнууд имагтал дансалагданхай, ойроо хүртэнгүй хэбтэжэ байдаг юм гээ hаа, буруу болохо, — гэжэ З. Иванова тэмдэглэнэ, — Л. Н. Толстойн бүхы зохёолнуудай суглуулбаринс хэблэлдэ бэлэдхэлгэдэ манай таhаг горитойхон үүргэ дүүргээ юм. Тэрэшэлэн агуучэхэ уран зохёолшын ажабайдал, зохёохы ажал ябуулгада зорюулагдаhан шэнэ бүтээлүүд манай хаадалагагүйгөөр үнгэрдэггүй байха.

П. КОСОЛАПОВ,
ТАСС-ай корр.

Москва.

Номой таг

Хилын саанаhаа

• ТАСС • АПН •

Геройнуудай хэтэдээ мүнхэ баатаршалга

ГАВАНА. Ехэ hайндэрөө — национальна восстаниин үдэрые Социалис Куба баяр жабхалантайгаар hайндэрлэжэ байна. Фидель Кастро түрүүтэй залуу революционернүүд — патриодуудай отрядай Батистын империалис шэнжэтэй засаг захиргаанай хэрэм болохо Сантьяго-де-Куба хотодохи Монкада казармада добтолhон 1953 оной июлиин 26-най үдэр эрхэ сүлөөдэ дуратай, эрэлхэг зоригтой Кубын арадай революционно тэмсэлэй түүхэ бэшэгтэ алтан үзэгүүдээр бэшэгдэнхэй.

Монкадада добтолhон геройнуудай хэтэдээ мүнхэ баатаршалга бүхы ороние дохолгоhон. Кубын революциие илалтада хүргэhэн, бүмбэрсэг дэлхэйн баруун хубида түрүүшын социалис үрэние мүндэлүүлhэн сүлөөрэлгэтэ тэмсэлэй дүлэ үзэгдөө дуулдагүй ехэ хүсэтэйгөөр бадаруулhан ошон болоhон байгаа.

Монкадада добтолhон баатарнуудай тугые үндэр дээрэ үргэжэ ябахадаа, Коммунис партиин хүтэлбэри доро Куба социалис байгуулалтын замаар бата найдамтайгаар дабшана. Республикын ажалшад арадай ажахын элдэб hалбаринуудта гайхамшаг амжалтануудые түйлажа, алдарта ойе үгтаба. Кубын Компартиин нэгэдэхи съездын шиидхэбэринүүд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ, үрэнэй байгуулалтын асуудалнууд hайнаар шиидхэгдэжэ, арадай засагай зургаануууд, политическэ ба ниитын эмхинүүд бэхижүүлэгдэжэ байна.

Куба социалис ханн нэгэдэлтэ оронуудай бүрин эрхэтэ түлөөлэгшэ, Экономическа харилсаа холбооной Советэй эдэбхитэй гэшүүн болонхой. Империализмда эсэргүүгээр Кубын бэелүүлдэг гадаадын политика уласхоорондын оршом соо үндэр нэрэ хүндэтэй болоо.

Залуушуул болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн XI фестивальда хабаадалсахана Сүлөөтэ аралда ерээд байhан дэлхэйн түрүү үзэлтэй залуушуулай түлөөлэгшэд кубынхидтай хамта Монкадада добтололгын 25 жэлэй ойе hайндэрлэлсэбэ.

ДЕМОКРАТИЧЕСКА ОЛОНИИТЫН БУРУУШААЛГА

ЛИССАБОН. Португалидахи фашис засаг захиргаанай hүүлшын президент Америку Томаш 1974 оной апрелиин 25-най революциин hүүлээр нютаг ороноо уриллаа, тэндэ ошоод байнаа Рио-де-Жанейрэhээ июлиин 22-то Лиссабондо ерэбэ.

А. Томашой эхэ орондоо бусахыень зүбшөөхэ тухай Португалиин президент генерал Рамалью Эанешай хэдэн неделиин урда тээ абаhан шиидхэбэри ороной демократическа олониитын дурьень гутаагаа. Арадта эсэргүү гэмгэ ябуулганууде хэhэнэйнгээ түлөө харюусалгатай фашис засаг захиргаанай удамаршадай нэгэнэй бусажа ерэлгые буруушааhан олониитын митингнүүд, жагсаалнууд Португалиин элдэб хото городуудта үнгэргэгдэнэ.

БУЛИМТАРХЫ ХАРАА ШЭГЛЭЛЭЭ БАТАЛБА

НЬЮ-ЙОРК. Израилиин премьер-министр Бегин үгэ хэлэхэдээ, Тель-Авиваи булимтархы хараа түсэбүүдтэй, hанаашалгануудтай байhыень шэнээр баталаа. Америкын Си-Би-Эс гэдэг телевизионно компанида интервью үгэхэдөө, юунэишье боложо байгаа hаань, Израиль Иордан мүрэнэй баруун бээлээ, Газын секторhээ сэрэгүүдээ гаргахагүй юм гэжэ мэдүүлбэ. Тэндэ Израилиин сэрэгүүдые үлөөгөөд, баруун бээдэхи араб зондо «автономи» тогтоохые хараалдаг «Израилиин эб найрамдалта түсэб» хөөрэлдөөнүүдтэ ори ганса үндэhэ hууринь болохо ёhотой гэжэ Бегин хэлэбэ. Энэнь тус районой бээ дааhан байдал тухай асуудалые шиидхэжэ шадахагүй байна.

«Дүтын Зүүн зүгтэ эб найрамдал hэргээхэ талаар дэбжэлтэ туйлгдаа» гэжэ израилиин премьер тоолоно. Бээ дааhан байдалтай Палестинын үрэние баиг-уулха арганай байhан тухай панал бодолые Израилиин удамаршадта ойлгуулхые США урдандаа hэдэдэг hэн гэжэ тэрэ хэлээ. Зүгөөр мүнөө эдэнэр нимэ hанал бодолhоо арсаа. Ондоогоор хэлэбэл, энэ ушарые Бегин «дэбжэлтэ туйлгдаа» гэад тоолоно бшуу.

США Израильда ямаршье хашалта харшалалта хэнэгүй гэжэ Израилиин правительствын толгойлогшо тэмдэглээ. «Хэрбээ хашалта баалалтын хэгдээшье hаань, бидэ тэрэниень арсахабди, — гэжэ тэрэ хэлэбэ.

ХИТАДАЙ ТАЛА ХАРЮУСАЛГАТАЙ

ХАНОЙ. Вьетнамhаа гаражa ошохые хүсэhэн хитад үндэhэ яhанай хүнүүд тухай асуудалаар СРВ-гэй МИД-эй ба КНР-эй посольствын түлөөлэгшэдэй ээлжээтэ уулзалга эндэ боложо, ямаршье үрэ дүнгүүдые үгэбэгүй гээд СРВ-гэй МИД-эй мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Уулзалгын үедэ Вьетнамай түлөөлэгшэ тодорхой баримтануудые дурдахадаа, хитад үндэhэ яhанай хүнүүдые олоорнь СРВ-hээ гаргажа, КНР-тээ ошохыень баадхаhан ябуулганууде Хитадаи засаг захиргаанууд хэнэ гэжэ харуулба. Иимэрхүү ябуулганууд хитад үндэhэ яhанай хүнүүдэй гаражa ошолго тухай хоёр ороной хоорондохи үгэсэ ойлголсолгодо харша байна, СРВ-гэй бээ дааhан байдалда хоро хүргэнэ, тэрэнэй аюулгүй байдалда hаад түбэг ушаруулна. Хитадай талa эдэ ябуулганууда дары зогсоохо ёhотой гэад МИД-эй түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

НЕАПОЛЬ. Үгытэй ядуу зоной гэр байраар хохидолго жэлhээ жэлдэ улам бүри муудажа байна. Италиин 20 шахуу процент хүн зоннис энэ асуудал зобоодог болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гэр байраар хохидодог зон нимэ аргаар засагаархидай анхарал хандуулха гэжэ оролдоно.

ТАСС-ай фотохроникo.

Н. М. ТАРАКИН ХЭЛЭhЭН ҮГЭ

КАБУЛ. Бүхы социалис оронуудаи, эдэнэй дунда түрүүлэн агуучэхэ Ленинэй ороной Афганистанай Демократическа Республикые мэдэрэлгэ хадаа революциин оолопонпоо хоишо үнгэрпэн хоёр hара хахадай турша соо Афганистанай арадай-демократическа партиин бэелүүлhэн ажал ябуулгын дүнгүүдэй нэгэниинь мүн. Олон капиталис ба ямаршье бүлэглэлдэ хаоаададаггүй бүхы шахуу орануud ДРА-е мүн лэ мэдэрээ гэжэ Афганистанай премьер-министр Нур Мухаммед Тараки радио болон телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Социалис оронуудтаи холбоо барисаагаа саашадаашье хүгжөөхэ, ямаршье бүлэглэлдэ ородоггүй гүрэнүүдтэй ДРА харилсаагаа бэхижүүлхэ гэhэн хараа бодолтой юм гэжэ тэрэ хэлээ.

Орон доторнай политическэ байдал заhаржа, тогтууритай hайн боложо байна гэжэ Н. М. Тараки мэдүүлээ. Ороной Арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командна бүридэл шэнэдхэгдээ. Манай армий хархис хүсэнүүдтэ харюу сохилто үгэжэ, республикын туйлалтанууде хамгаалха аргатай юм гэжэ премьер-министр тэмдэглэбэ.

ҺАЙХАНҺАА ҺАБАГША ТАТАН...

Манай газетын июниин 24-нэй номерто толилогдоһон «Эхэ басаган хоёр» гэжэ статьяһаа уламжалһан бодомжонууд

«Хүнүүдэй хоорондохи харилсаанай нэгэ гол хубинь болодог эхэ басаган хоёр тухай бодол һанамжаа хэлсэжэ байгаа һаа, туһатай байжа магадгүй, илангаяа басагадтамнай...» гээд дурсагдаһан статьяе бэшэһэн поэтесса, эгэшэ нүхэрнай Цырен-Дулма Дондокова түрүүшынгээ мүрнүүдые эхилнэ. Энэнь, минии һанахада, тон зүб.

Эхэ басаган хоёрой харилсаан хүн түрэлтэнэй анха түрүүшынхеэ бии болоһон сагһаа хойшо эхитэй байһаниинь мэдээжа. Харин ниитын экономическа байгууламжа бүхэндэ ондо ондоо зарим нэгэ шэнжэтэй байбашье, гол түлэб мүнөөшье хүрэтэр адли байхаар һанагдана.

Эхэ хүн үри тухайгаа дурдахадаа: **«Мяханһаам таһарһан мяхан лэ даа»**, —гэжэ айхабтар гүнзэгы удхатайтаар хэлэдэг байна бшуу. Гэхдэй зэргэ элдэб үндэһэ ябатанай, ехэщье, багашье арадуудай дунда эхэ басаган хоёрой хоорондохи харилсаан бабаһал зарим тэды илгаатай байхаяа һанадаг. Жэшээлхэдэ, буряад, монгол хүнүүд хэр үгһаа хойшо эхэ, эсэгэеэ энхэрэн хүндэлжэ, **Та** гэжэ хандадаг һайн һайхан зан-шалтай гээшэ. Монгол зон аха заха, хүндэтэ хүнүүдтээ хандадаг «гуай», «аха», «эгэшэ» (түрэл түдхэм бэшэшье һаа) гэһэн шэхэндэ үрин үгэнүүдтэй. Эдэ үгэнүүдэй зариманиинь буряад зоной дундашье үргэнөөр таранхай ааб даа. Тиихэдээ **аха, эгэшэ, абгай** гэхэдээ, заабол дүтынгөө түрэл хүниие нэрлэнэбди. Үгышье һаа, буряад хүн нэрэ обогоор дуудахын хажуугаар үхибүүдэйнь, дүүнэрэйнь нэрээр хүндэлэн хандадаг. Жэшээлхэдэ, **Бадмын эжы, Балжадай хээтэй, Цырен-Дулмын абгай** гэхэ мэтэшэлэн. Харин тиихэдэ яхад зон хүндэ нэрэ, обогоорнь хандахаһаа гадна, ямаршье һаһанай хүниие миил нэрээрнь нэрлэдэг, эхэ эсэгэеэшье **ши** гэдэг. Би Яхадай АССР-эй Чурапча гэжэ нютагта дунда һүргуулида багшалаа һэм. Юһэдэхи класста хэшээл үнгэргөөд, гарахаяа байтарни, һайн һүрагшадаймни нэгэн намда нэрээрни гэнтэ хандаа һэн. Сошоһондоо, өөртэнь юушье хэлээгүйб. Багшанарай таһалга соо ерээд, гайхаһанаа хэлэхэдэм: «Тэрэтнай таниие ехэ дүтөөр һанажа нэрлээ гээшэ. Манайтнай эндэ тиимэ үгай зан-шал бии юм, бү гомдогты», — гэжэ нүхэдни ойлгуулаа бэлэй. Нээрээшье, һүүлдэнь шагнаарахадам, үндэр наһатай хүгшэниие **Агафья, Александра** гэхын хажуугаар «ши» гэжэ нэрлэдэг байгаа агша. Тиимэ хандалга дуулахадаа, түрүүшээр яһамни ябтайһандал болодог һэн. Тиигэн иигэн дадагдабашье, шэхэндэ хажар лэ зандаа үлэһэн юм.

Эхэ басаган хоёрой харилсаан туһай Монголой «Эмэгтэйчүүд» гэжэ журнал һонин материал ходо толилдог һэн. Тээд журналай хуудаһа ираадшье яахамнайб. Оршон тойронхи хүнүүднай ёһотой жэшээ харуулна ха юм. Үхибүүн бүхэн эгээн түрүүн эхэ, эсэгэһээ жэшээ абадаг. Миннишье ажабайдалда, хуби заяандамни эхым зааһан һүргаал мүнхэ зуладал һаруул байгша. «Ажал хүдэлмэридэ дурлаха, үнэн сэхэ ябаха, худал хуурмаг хулгай хоёртой тэмсэхэ, билдагуушые шоо үзэхэ ёһотой» гэһэн заабаринуудыень би хододоо баримталан ябадагби. Ц-Д. Дондоковагай статья соо **«Басагыень мэдэхээ һанаа һаа, эхыень хаража үзөөрэй»** гэһэн үгэ дурсагдана. Тэрэньшье тон зүйтэй хэлэгдэнэн үгэ. «Эрхые һуранхаар, бэрхые һурахан дээрэ» гэжэ манай эжы ходо хэлэдэг һэн. Эжыдэмнай ингэжэ баһа өөрынь эжы заабаришалдаг байһан гэхэ. Ингэжэ эхынь һайн һайхан заабари, ёһо заншал үриһөө үридэ уг залгамжална гээшэ ха.

Хоорондоо жэшээтэ һайхан харилсаатай олон эхэ басаган хоёрые би мэдэхэб. Тэдээн туһайгаа тоо томшогүй олон һайхан үгэнүүдые бэшэхээр.

Энэ гэр бүлын эзэн Борис Яковлевич Медовый — хорёод онуудай коммунист. Эхэнэрынь — Рахиль Григорьевна Медовая-Шульц бэлэй. Мария Григорьевна Шульц табан үхибүүтэй айлай дүрбэн басагадай нэгэнинь һэн. Тэдэнэй гансахан аха Илья Григорьевич Шульц туһай бидэ мэдэнэбди. РСДРП-гэй Дээдэ-Үдын революционно бүлэгэй гэшүүн, депогой хүдэлмэришэдэй дайшалхы дружинын начальник 1905—1907 онуудай революциин үедэ саазалагдаһан байна. Дүрбэн басагадай аха, большевик И. Г. Шульц дүүнэртээ аргагүй дуратай, аргагүй мээхэй байһан гэхэ. Өөрынгөө большевик абари зангаар дүүнэртээ нилээд нүлөөлһэниинь мэдээжэ. Юундэб гэхэдэ, дүүнэрынь бултадаа ахынгаа замаар ябаһан, тэмсэһэн хэрэгтэнь бүхы наһаараа үнэн сэхэ байһан түүхэтэй.

Рахиль Григорьевна эсэгынгээ, ахынгаа, үбгэнэйнгөө үнэн хэрэгэй түлөө тэмсэлсээ. Хорёод онуудта Дээдэ-Үдэ хотодо хүдэлмэришэдэй хоол эдихэ түрүүшын столовонуудые эмхидхэлсээ. Һүргуулинин үхибүүдэй болон багашуулай байдал һайжаруулхын түлөө оролдоо. Богонихоноор хэлэхэдэ, Рахиль Григорьевна үбгэнэйнгөө болон тэрэнэй нүхэдэй найдамтай түшэг тулгуури байгаа.

Ажабайдал Рахиль Григорьевнае олон юумэндэ һүргаа. Һураһан мэдэһэнээ, ойлгоноо тэрэ басаган Мариядаа дамжуулаа.

Нэгэтэ энэ бүлэдэ орожо ерэхэдэм, Рахиль Григорьевна улаан галстук хүзүүндээ зүүнхэй, баяртай гээшэнь аргагүй, гэр соогоо хүлгэнэ, мүн нюдэеэшье аршана. Мария Борисовна басаганиинь: «Эжымнай пионертэ абтаа, амаршалхадатнай болохо» гэжэ дуутай, шуутай, газарһаа тээ дээхэнүүр гэхээр һүрэжэ ябана. Юун болооб гэхэдэ, Улаан-Үдын 27-дохи һүргуулиин А. А. Гольдсобелиин нэрэмжэтэ дружинын пионернүүд Рахиль Григорьевнае пионер болгожо дружинадаа абаһан байгаа. Тус һүргуулиин эдир түүхэшэд һүргуулидаа түүхын музей нээһэн, элдэб олон хүнүүдтэй холбоо барисаа байгуулһан юм. Тэдэнэйнь нэгэн —Р. Г. Шульц аха Илья Григорьевич Шульц тухайгаа, тэрэнэй нүхэд тухайнь хөөрэжэ, дурасхаалай юумэнүүдһээ үгэхынь үгэжэ, музейн эмхидхэгдэхэдэ, үхибүүдтэ али болохоор туһалдаг байгаа.

Зай, иигэжэ «Басагыень мэдэхээ һанаа һаа, эхыень хаража үзөөрэй» гэһэн үнэн үгын үндэһөөр эхэ Р. Г. Шульцые тухайлха болобобди.

Ная гаратай эхэ жараадтай басаган хоёрой харилсаае адаглажа, гайхахын ехээр гайхажа, баясахын ехээр баясажа, зон нүхэдтөө хөөрэжэ, ажабайдалда үргэнөөр нэбтэрүүлхые хүсөө һэм.

М. Б. Медоваягай жара наһанай ойгоор дашарамдуулжа, уран зохёолшо Ольга Сероваган бэшэһэн дурдалга үншаа һэм. **«Медовотоной гэр бүлэ манай гэр бүлэтэй үнгэрһэн үеын нангин дурасхаал мүнөө үеын зүрхэнэй энхэрэл хоёроор нягта холбоотой юм**, — гэжэ тэрэ бэшэнэ. **—Мариягай гэртэхинэй хүн талынь шэнжэ шанарнуудай айхабтар һайхан, сэбэр сэхээрнь миниии эжы, үнинэй коммунист, партийна хүдэлмэрилэгшэ Надежда Васильевна Серова хододоо бахархан, үндэрөөр сэгнэдэг һэн**, — гэжэ тэрэ саашань тэмдэглэнэ.

Ольга Васильевнагай нимэ дурдалга намда гайхалтай бэшэ байгаа. Нэгэтэ Рахиль Григорьевна орой болотор гэшхүүр дээрэ зогсообо. Һонирхоходом:

—Машамни үгыл. Хүлеэжэ ядаад, газаа гараад хаража байнаб, —гэбэ.

— Яашахань һэм даа, наһаагаа ехээр зобоһоноойтнай дэмы бэшэ гү даа. Удахагүй ерэхэ байха, гэртээ орогты даа, —гэбэб.

— Үгы-ы. Нэгэ ушар болоо. Ажал дээрээ наатаха һаа, заабол хэлэдэг юм. — гэлсэһээр байтарнэй, Мария Борисовна ерэбэ. Эжыгнээ наһаата боложо, зобошоһон шарайе хаража, ухаа алдаад, эхэеэ тэбэрин:

—Ээ халагни даа, халаг. Үдэр ерэжэ, бэлдэһэн хоолыешни эдеэд гараһан аад, партийна суглаан болохо гэжэ хэлэхэеэ таһа мартажархёолби. Хүлисьш даа, эжыхэмни, хайрлыш. Хожом иигэжэ зобоохогүйб шамайгаа, хараарай, — гэжэ байжа ямар нэгэ зэмэ хэжэрхиһэн жаахан үхибүүн шэнгеэр эжынгээ урда хүлисэл гуйжа байба.

— Зай, тиигэбэл мүнөө хүлисэһүү. Хожом бү марта, нүхэр, — гэжэ Рахиль Григорьевна жара гараһан басаганайнгаа гуйһанда уяран, томоозгойгоор, сэдьхэлээ үбдэһэндөө бүри бэгэлшэнэн нюргаяа сэхэлэн, басагаяа дахуулаад, гэр уруугаа ороогшо һэн.

Эхэ басаган хоёрой энэ хөөрэлдөө юундэ дурсаабиб гэхэдэ, Мария Борисовна наһан соогоошье эхынгээ заабариһаа хэтэрээгүй, үндэр наһатай болоод, үдэрөө хүлеэгээдшье хэбтэхэдэнь, үнөөхил үхибүүн янзаараа хажуудань гүйжэ ябадаг һэн. «Юундэ иигэнэбта?» гэжэ һурахада: «Эхэ эсэгын амиды байгаа сагта үринь хэдышье наһатай һаа, тэдэнэйнгээ хажууда үхибүүн лэ зандаа ха юм», —гэжэ харюусаха.

Һая Мария Борисовнатай уулзахадам, эжымни намдаа нэгэл юумэ хүлисөөгүй юм даа гэжэ хөөрөө һэн. Ушарынь хэлэбэл иимэ: В. И. Ленинэй түрэөөр 100 жэлэй ойн үдэр басаганиинь хамта хүдэлдэг хүнүүдтээ кинодо ошоо. Рахиль Григорьевна В. И. Ленинэй фото-зурагуудта ехэ дуратай һэн. Элдэб журналнуудһаа хайшалжа абаад, түсхай альбомдо хээд байха. Тэрэ үдэшэ эхэ басагантаяа гэртээ һуухаар хараалһан, түүхын хуудаһануудые ираһандал, дурдаха, һанаха, альбомоо хараха гэһэн байгаа бшуу.

Р. Г. Шульц партийн гэшүүн бэшэ һэн. Тээд сэдьхэл бодолоороо коммунист хүн байгаа.

Энэниие М. Б. Медоваягай хүдэлдэг хүдөө ажахын хүтэлбэрилхы кадрнуудыг бэлдэдэг техникумэй багшанарай коллектив, мүн 27-дохи һүргуулиин пионернүүд, Рахиль Григорьевнае таниха хүнүүд батадхаха байха. Ехэ-ехэ һайндэрнүүдтэ үнгэргэгдэдэг демонстрациннуудта Р. Г. Медовая-Шульц тэнхээ шадалай байгаа сагта жагсаһаар лэ ябадаг һэн. Демонстрацида гараагүй һаа, ямар нэгэн зэмэтэн болохо шэнгеэр һанадаг бэлэй.

Иимэ ажабайдалтай, нимэ үзэл бодолтой хүн Мария гэжэ басага хүмүүжүүлээ. Мүнөө О. В. Серовагай үгөөр Маринн образые дурадхахам: **«Машые бүри басагахан ябахаһаань мэдэхэб. Тэрэнэй ошотомо хурса нюдэн, бүхы һайн һайханда, урагшаа эрмэлээһэн бодолынь, хүндэ хайшаншье гэжэ һаань, туһалха гэһэн заяа дүүрэн сэдьхэлынь, оршон тойронхи байгаалида, хүнүүдтэ оёоргүй ехээр дуратайнь мүнөошье намда элеэр һанагдана».**

Эдэ шанар шэнжэнь жэл бүри хурсадаа, тодо, һонор болоо. Эсэхэ сусахые мэдэдэггүй, даалгагдаһан ажалдаа шунажа ородог коммунист М. Б. Медовая хүн ябаһан хүндэтэ нэрээрээ эхынгээ урда үритэй юм.

Минии һанахада, эхэ басаган хоёрой харилсаан гүнзэгы удхатайгаар, холын хараа бодолтойгоор, эхын талаһаа хүмүүжүүлгэ «эрхэдэ һурганхаар, бэрхэдэ һурга» гэһэн уряа доро үнгэрһэй гэжэ хүсэгдэнэ.

В. НАЙДАНОВА.

ТОЛИ

Энэ хуудаһан уншагты:

Эхын на... һүргаал

Баатарт... дуудалга

Уран шүлэг... гин дээрэ

Аман зох... абдарһаа

Семён ДАНИЛ...

РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат (Яхадай АС...

ХОЙТО ЗҮГЭЙ ТОЛОН

Ганганаһан шубуудай абяан, мүшэрэй һаршаганаанһаа эхилээд,
Газар нютагайнгаа аялга дуунда яаха аргагүй дуратайлби.
Хэмжээгүй оло дахин соноСһоор лэ ,энэ болотороо ерээб,
Хэды тиигэбэшье эльгэ зүрхээ хүмэрюулэн мүнөө шагнаналби.
Харьялаа горхоной гүбэрхые, ногоохон мүшэрэй шэбэнэхые
Хаанашье, хэзээшье шэхэнэйнгээ үзүүртэш дуулаагүй хэбэртэйб.
Ургамал сэсэгэйшье, үзүүр таряанайшье хэлбэри дүрсые
Урда холын мэдэхэб. Бэе бээ дабтадагг...
Үндэр томо модоной эрьюулгын алишье тэ...
Ye бүхэнөөрөө нүгөедэдөө ошоод сэхэ... буудаггүйл...
Һалаа мүшэр, намаа набшаһад харахадаш б...
Һажаалгаһан сэхэ буулгабари байдаггүйнь...
Тойроод аали номгон. Тооһо шорой халташ...
Толгойдом орохон энэ бодол амар байлг...
«Шэнхинээтэ дуун соогоо бишьс бээ да...
Шэнэ аялга нугалбари бэдэрһээр, ута зам...

Ч.-Р. НАМЖИЛОВ бур...

ХҮГШЭН ЭХЫН ЖАРГАЛ. Ц. ЦЫБИКОВЭЙ фотоэтюд.

ТААБАРИ

Хүүргэ дээрэхи хүбхөөнсэг
Хуу бараннметнай
хүндэлхэб гэбэ.

* * *

Обоон охорхон хүлтэй аад,
Олон зондо хүндэтэй.

* * *

Орой соорхой,
Оньһон соорхой,
Оёор соорхой.

* * *

Таг дээрэ байгша һэн,
Талын һайе эзэлэгшэ һэн.
Сагай үнгэрхэ бүри
Сарюуниинь мартагдажа байна.

(Эдэ таабаринуудые Эрхүүгэй областьһоо эльгээһэн багша С. Т. СКОЛЬЖИКОВ «самовар» гэжэ тайлбарилна).

МҮНӨӨДЭР ГЭЛЭ...

Сэлэнгын эрьедэ Далайн-Сэрэгэй Флодой зорюулагдаһан спортивна ехэ һайндэр үглөөдэр дэхэ. Катер, онгосонуудай парад, театральна уһанда тамарагшадай мүрысөөн олоной анхара... ха байха.

— Энэ һайндэргэ үхибүүдтэ онсо анхарал х... даха. Тэдэнэр Сэлэнгэ мүрэн дээгүүр «Альб... аяншалха зуураа, далай дээрэхи албан тухай үргэдхэхэ юм. Мүн уһан соо тамаржа һураха, — родской Советэй гүйсэдкомой соёлой таһагые С. Ф. Миронова мэдээсэнэ.

Энеэдэ наада, шог зугаа шагнаха дуратайшуу... мотив-вагон заһабарилгын заводой парк соо Удаань врач-терапевт Л. М. Битюкова элдэб һэргылхэ туһай ашатай туһатай хөөрэлдөө хэхэ. Амаралтын үдэр залуушуул сугларжа, «... хабаяа харуулаял!» гэһэн үдэшэдэ хабаадалсаха.

«Рассвет» соёлой байшанда залуушуулай ба... нэрэй Бүхэдэлхэйн XI фестивальда зорюулагд... даа, басагад!» гэһэн конкурс үнгэргэгдэхэ.

Түмэр харгын хүдэлмэришэдэй соёлой бай... Кабанскын районой ажалшадта ошожо, концерт...

«Комсомол—минии хуби заяан» гэһэн кин... Далайн-Сэрэгэй Флодой үдэртэ зорюулагдаһан журнал **хотын ажалшадай амардаг паркда** суг... анхаран хараха, шагнаха.

— Амаралтын үдэрэй маршрудаар Сурха... руу аяншалга эмхидхэгдэхэ. Энэ удаа прибор... заводой, хотын ажалшадай ажаһуудалай хэрэгл... гадаг комбинадай хүдэлмэрилэгшэд тэндэ ошожо, дүүрэн сэнгэхэ юм. Тиихэдэ Котокель нуур, Нов... гинск руу аяншалха дуратайшуул олон, — гэжэ **Үдын аяншалга болон экскурсиин бюрогой директо... Серебрякова** хөөрэбэ.

Түрэл хизаар орон тухайгаа, бэлигтэй ура... шад тухай мэдэсээ үргэдхэхэ зорилгоор **мяха-к... комбинадайхид** музейнүүдээр ябаха юм.

Спортын бааза, стадионууд дээрэ хоёр үдэрэ... да үнгэргэгдэхэ мүрысөөнүүдэй түсэб харахадаа... ликадамнай спортоор бээ һорихо хэрэгтэ ямар... ралай хандуулагдажа байһые абаһаар ойлгох... шээлхэдэ, Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн н... стадион дээрэ БАМ-ай барилгашадай Бүхэсою... такиада үнгэргэгдэхэ.

ЗАЛУУ ХҮН ЗОРИҺОНДОО

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай бэе махабадаа хүмүүжүүлгын факультедэй студент, спортын мастер Борис Будаев Минск хотодо дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэнэн нааданда зургаадахи һуури эзэлбэ. Борисай барилдаһан шэгнүүртэ 36 бүхэ хабаадаһан юм.

Энэнь Буряад ороной спортсменэй эрхим амжалта гээшэ гү гэһэн асуудал эзэлүүдгүй гараад ерэнэ. Сэхыень хэлэхэдэ, зүбшье, үгышье һаа, буруушье байжа магад. Юуб гэхэдэ, энэ ехэ мүрысөөндэ хэниинь хэн гэшэгүй гахээр ороноймнай суглуулагдамал командада оруулагдамаар шамбай бүхэнүүд олон тоото нютаг бүхэнһөө ерээ ха юм. Тэдэнэй дунда спортын габьяата мастер П. Пинигин (Киев), 1975 ондо Европын чемпион болоһон, уласхоорондын классай спортын мастер И. Гайдарбеков (Махачкала), Европын чемпион, уласхоорондын классай спортын мастер А. Матвеев (Ленинград), СССР-эй хоёр удаа чемпион Маярбек Юсупов, уласхоорондын хэдэн олон мүрысөөнүүдтэ хабаадаһан Ю. Мишуров (Фрунзе) болон бусад 68 килограммай шэгнүүртэ барилдахаар ерэһэн байгаа. Эндэ нютагаймнай хүбүүн Европын чемпион Матвеевые, СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэнэн нааданда хабаадаһан Эльдаровые (Дагестан) болон бусадые илажа шадаа.

Энэнь ойлгосотой. Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар һонирходог мэдээжэ мэргэжэлтэд Буряад орондо спортын энэ эүйл һайнаар эмхидхэгдэнхэй, хүгжэнхэй гэжэ тэмдэглэдэг гээшэ. Нээрээшье манай республикын бүхэшүүл Сибирь болон Алас-Дурна зүттэ бэрхэ, бэлэдхэл һайнтай спортсменүүдтэй гэжэ суурханхай. Тиихэдэ республикымнай суглуулагдамал команда РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэнэн мүрысөөндэ хоёр удаа түрүү һуурннуудай нэгые эзэлээ бэлэй.

Борис Будаев Москва, Махачкала, Орджоникидзе, Яхадай, Монголой, ГДР-эй, Румыниин, Польшын бүхэнүүдые «бүдэрүүлһэн» лэ байха.

Байгша ондо Монголой Арадай Республикын ниислэл — Улаан-Баатар хотодо «Интернационал» гэһэн уласхоорондын мүрысөөндэ Болгари, Япон, Куба, ГДР, Польшо, СССР-эй болон бусад оронуудай мэдээжэ спортсменүүд ерэнэн байгаа. Эндэ хабаадаһан манай бүхэ түрүүшын һууринуудай нэгые эзэлээ. Тэрэнэйнгээ удаа Борис «Буревестник» бүлгэмэй Россин болон түбэй советүүдэй чемпионой нэрэ солодо хүртэнэн байна. Май һарада «Буревестник» бүлгэмэй түбэй советэй сүглуулагдамал командын гэшүүн болоод байхадаа, СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө нааданда хоёрдохи һуури эзэлһэн юм. Залуу бүхын амжалтые сэгнэһэн тренерүүд тэрэниие ороной студентнүүдэй суглуулагдамал командын бүридэлдэ абаһан юм. Эдэ бүхы амжалтануудыень тэрэнэй тренерүүд В. С. Очиров, Ф. Н. Махутов гэгшэд хубаалдана. Эндэ юун гэжэ хэлэлтэйб гэхэдэ, мүнөө хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байһан үедэ спортсменүүд болон тренерүүдтэ шанга эрилтын табигдадаг болоһониинь элитэ. Тиимэһээ залуу бүхын түрүүшын тренер туһай хэдэн үгэ хэлэлтэй ха. Тэрэниие хүмүүжүүлэгшэ Виктор Семенович Очиров Баянголой дунда һүргуулида долоон жэлэй туршада хүдэлжэ ябана. Нүхэр Очиров Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай физико-математикын факультедтэ һ у р а ж а ябахадаа, 62 килограммай шэгнүүртэ барилдажа эхилээ һэн. Тиихэдээ республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэлсэдэг байгаа. Дээдэ һүргуули дүүргэһэнэйнгээ удаа тоонто нютагаа бусажа ерэмсээрээ, тэрэ нютагайнгаа хүбүүдэй дунда барилдаа эмхидхээ һэн. Тиихэ үедэ һүргуули соонь спортын заахан зал бии һэн. Залуу хүн зориһондоо гэдэгтэл һүрагшадай дунда һуралсал һорилго үсэд нэтэрүүгээр эмхидхэжэ, тэдэнээ барилдаанда дуратайгаар хүмүүжүүлжэ шадаа.

Борис Баянголдоо барилдаанай түрүүшын оншотой танилсаа. Мүн энэ нютагай һүргуули дүүргэһэн аха дүү Владимир, Бадмажаб, Цэдэн Гулгеновүүд, Виктор Ринчинов, Владимир Гармаев гэгшэд һаянайл СССР-эй спортын мастерай нэрэ зэргэтэй болонхой. Эдэнэр мүнөө бултадаа багшанарай институдта һуража ябаха үедөө хэдэн олон мүрысөөнүүдтэ хабаадалсана, шэнэ амжалта туйлана.

Бага балшар наһандаа олоһон барилдаанайнгаа дүршэлые ондоо тээ ошоходоо мартаха, үгышье һаа, хаяжархиха ушар али олоһ үзэгдэдэг, дайралдадагшье гээшэ. Һүүлэй үедэ манай орон дотор спортсменүүдые бригадна гуримаар һорихо, хүмүүжүүлхэ гэһэн һайн үүсхэл дэлгэрэнхэй. Һүргуулида гү, али спортын бусад бүлгэмдэ хүмүүжэһэн спортсмен ондоо тээ ошоходоо, хоёрдохи тренертэй болоно ха юм.

Баянголой дунда һүргуули дүүргэһэн Борис Будаевай хоёрдохи тренерынь СССР-эй спортын мастер, барилдаан болон гимнастикын кафедрын багша Ф. Н. Махутов болоо. Мүнөө нютагаймнай хүбүүн Олег Алексеевтэй суг Кисловодск хотодо һуралсал-һорилго гаража байнхай. Һаяар эдэнэр дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө Мексикэдэ үнгэргэдэхэ ехэ мүрысөөндэ хабаадаха.

С. КАЛМЫКОВ,
республикын категориин судья.

«Элһэн хадануудые тобойлгонобди»... Ф. СОРОКИНОЙ фотоэтюд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита-2». 7.55 — Дамжуулгын программа. 8.00— «Время». 8.35 — үглөөнэй гимнастика. 8.55 — «Буратинын выставкэ». 9.25 — «Таанад, түрэлхидтэ». 9.55 — Хүгжэмтэ программа. 10.25 — «Советүүд ба ажабайдал». 10.55 — «Первый шторм» — телевизионно уран һайханай фильм. 12.05 — «Хүн, Газар. Юртэмсэ».

Улаан-Үдэ. 12.50 — «Буряад орондо Россин уран зохёолой үдэрнүүд».

«Орбита-2». 14.20—«Элүүр эхэ байлга» — эрдэм дэлгэрүүлгын программа. 15.05 «Гавана айлшадые уттана». 15.35 — «Спортлотогой» тираж. 15.45 — «Правда» газетын политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Жуков уласхоорондын асуудалаар хөөрэлдөө хэхэ. 16.30 — «Ан амитадай аймагта». 17.30— Шэнэ һонин. 17.40 — Мультфильм. 17.50 — «9-дэхи студи». 18.50— «Дуун-78». 19.15 — «Во всем виновата Залина» — телевизионно уран һайханай фильм. 20.30 — «Время». 21.00 — «Ильинский Зощенко тухай»—фильм-концерт. 22.05 — Спидвэйгээр дэлхэйн чемпионат. 22.40 — Шэнэ һонин.

САГАЙ УЛЭРИЛ

Республика дотор үүлэтэйшэг байха, бороо балай орохогүй. Хойто болон Байгал шадарай районуудта багаханаар бороо орохо. Баруун хойноһоо секундэн 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Хойто болон Байгал шадарай районуудта 21—26, Улаан-Үдэдэ—29—30 бусад нютагуудта 26—31 градус халуун болохо.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Социалис мүрысөөндэ хабаадагшын үгэ. «КПСС-эй ЦК-гай июлиин Пленумэй шиндхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» — республикын районуудай ажахынуудһаа абтаһан тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. ТАСС-ай һүүлэй мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. Соведүүдэй хүдэлмэри «Сэдьхэлээрээ оролдодог» — А. Майоровагай статьи... маг тоосооной үр... публикын колхоз, ... та финансова гу... гайруулһан туха...

Гурбадахи х... «Фрунзе—Баянда... ри Хилтухинай ... эмэнээ хэнэг. «Хар... һалалсалгын Сове... хы дэлгүүр» — статья.

Хилын саанаһ... ТАСС-ай мэдээсэ...

Дүрбэдэхи х... «Субботын галхан... шо мэдээсэлнүүдэ... бари. Соносхолну...

«СПОРТЛОТОГОЙ», «СПОРТЛОТО-2-ой» ТИР...

«Спортлотогой», «Спорт... 30-дахи тираж июлиин 26-да... дэбэ.

«Спортлото»: 2 (автоспорт... ри урилдаан), хүнгэлэлтэтэ ш... (спидвей), 39 (самбо), 41 (т... (фехтовани), 47 (бүмбэгэтэй...

«Спортлото-2»: 9 (барилд... (уһанай санын спорт), 23 (хүнгэн атлетика), ... шютна спорт), 31 (тамаралга), 38 (һур хар... гэлэлтэтэ шар — 43 (фехтовани).

УЛАСХООРОНДЫН ОЛИМПИЙСКЭ «СПОРТЛОТОГОЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГ...

Уласхоорондын олимпийскэ «Спортлотогой» 1... июлиин 19-дэ Москвада үнгэргэгдэһэн нэгэдэхи дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управ... солбо.

6 номертой шүүбэридэ — 10.000 түхэриг, 3... 5 номертой шүүбэридэ — 6.030 түхэриг (15... 4 номертой шүүбэридэ — 106 түхэриг (10.259... номертой шүүбэридэ — 5 түхэриг (227814 б...

Уласхоорондын олимпийскэ «Спортлотогой» тиражай мүнгэнэй шүүбэринүүдые түлэлгэ ба... 80-да ошохо аяншалгын путевконуудые дам... шэлгэ 1978 оной августын 4-һөө 30 болотор...

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приёмная — 2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды —2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, информации— 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров— 2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро —2-57-63, фотолаборатория —2-33-61, отдел объявлений — 2-65-54.

Типография управления по... дательств, полиграфии и кни... говли Совета Министров Бур...

Н-03682. Заказ № 175. Из...